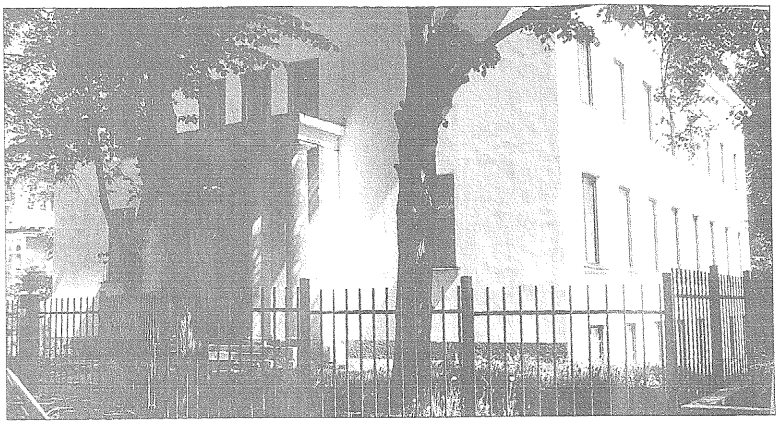
Prioritaire A

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 2. veebruaril 1994 Nr. 9 (5905)

Eesti sai tagasi saatkonnahoone Helsingis

EESTI HELSINGI SAATKONNA HOONE.

Läinud nädalal kirjutati Soome välisministeeriumis alla lepingule, millega tagastati Eestile endine saatkonnahoone, kus asus Eesti Helsingi saatkond 1940. aastani. Hoone asub Helsingis Kaivopuisto linnajaos, Itäinen Puistotie 10. Vastavale lepingule kirjutasid alla Eesti suursaadik Jaak Jõerüüt ning Soome Vabariigi volitusel Postipankki OY esindajad.

Lepingu kohaselt läheb kinnistu omandiõigus Eestile üle kohe, valdamisõigus aga 16. veebruaril. Hoone tagastamise tseremooniast võttis aukülalisena osa ka Eesti endine välisminister Trivimi Velliste, kelle osa maja tagasinõutamisel on olnud märkimisväärne.

24. veebruaril kavatseb Eesti saatkond korraldada tagasisaadud majas iseseisvuspäeva vastuvõtu.

Seejärel alustatakse Kaivopuisto hoones remonti, mis kestab eeldatavasti sügiseni. Seni jätkab Eesti Helsingi saatkond tööd praeguses asukohas Fabianikatu 13.

Esimene Eesti riigi rahadega ehitatud saatkonnahoone valmis Helsingis Kaivopuisto linnajaos 1933. aasta sügisel. Saadikutena jõudsid seal töötada kolm meest: Hans Rebane, Rudolf Möllerson ja Aleksander Warma. Viimane sulges saatkonna ja andis maja üle Soome riigile 1940. aastal, hiljem võttis hoone üle N.Liit ja kasutas seda raamatukogu ning klubina. 1978. aastal müüs Soome riik maja Bulgaariale saatkonnahooneks.

Alates 1991. aastast on Eesti pidanud Soome ja Bulgaariaga läbirääkimisi oma endise maja tagasisaamiseks.

Õigusjärgsed omanikud liitusid istungil Tallinnas

TALLINN (EPL) – Hiljuti Tallinnas "Estonia" kontserdisaalis kogunenud Eesti Õigusjärgsete Omanike Liidu esimesel kongressil valiti liidu juhatus ja volikogu ning kinnitati põhikirja ja programmi eelnõud.

Üheksaliikmelisse juhatusse valiti teiste seas telesaatekirjanik Jüri Estam, Riigikogu liikmed Jaak Herodes ("Mõõdukad") ja Kaljo Põldvere (sõltumatu), endine "Eesti Kontserdi" direktor Oleg Sapozhnin, Harri Leppik ja Tiit Ulas.

Kongress esitas valitsusele ja Riigikogule nõudmise, et kõigi õigusvastaselt võõrandatud varade tagastamist käsitlevate seaduseelnõude väljatöötamisse kaasataks alati EÕOL-i esindaja.

Kongress pöördus kõigi Eesti õigusjärgsete omanike ja nende pärijate poole ettepanekuga astuda liidu liikmeks ja moodustada liidu kohapealsed organisatsioonid.

(Järg lk. 7)

LEELO PUKK

LIIA HÄNNI

EN-i Parlam. Assamblee:

Tunne Kelam asepresident

TALLINN (EPL) – Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee istungil Strasbourgis valiti 24. jaanuaril Eesti Riigikogu aseesimees Tunne Kelam assamblee asepresidendiks.

Presidendiks valiti ainsa kandidaadina tagasi Miguel Martinez. Asepresidente on neliteist. Tunne Kelam on üldse esimene Balti riikide esindaja sellel ametikohal. President ja asepresidendid moodustavad koos assamblee büroo, mille ülesandeks on päevakorra koostamine ja muude küsimuste arutamine.

Assamblee büroo liikkas tagasi ettepaneku arutada Euroopa Nõukogu uute liikmete kohustuste täitmise küsimust istungi erakorralise punktina.

Eesti suhtes on need kohustused kõige üldisemad. Eesti peab täitma oma põhiseaduses ette nähtud inimõiguste ja põhivabaduste nõudeid. (Järg lk. 7)

Harry Männilit süüdistatakse natsistlikes sõjaroimades

USA endine välisminister Henry Kissinger teatas 26. jaanuaril, et lahkub Balti Strateegiliste Uuringute Instituudi (BASIS) juhatusest. Kissinger tõi oma lahkumise põhjuseks natslikke sõjakurjategijaid jahtiva Simon Wiesenthali Keskuse andmed, nagu oleks teine juhatuse liige — Venetsueelas elav eesti soost ärimees Harry Männil — II maailmasõja ajal juute tagakiusanud ja hukanud.

Harry Männil saatis 27. jaanuaril instituudi juhtkonnale kirja, milles nimetab neid süüdistusi täiesti alusetuteks ja tõele mittevastavateks. Männil lubab pöörduda Eesti Vabariigi kohtuorganite poole nende süüdistuste põhjal ametliku juurdluse alustamiseks. Menetluse ajaks peatab Männil oma tegevuse BASISe juhatuses, et mitte osutuda takistuseks instituudi tegutsemisel. (Järg lk. 7)

Eesti suurimaks parteiks jätkuvalt Koonderakond

Detsembrikuine EMOR-i poliitiliste arvamuste uurimus näitab, et eestlased eelistavad jätkuvalt koonderakonda. 16 protsenti eesti kodanikest pooldasid koonderakonda teiste erakondade ees. Sellele järgnesid "Isamaa" ja keskerakond, mõlemad 8 %-ga ja rojalistlik partei ja maaliit, mõlemad 5 %-iga. Ja need erakonnad olidki kõik, mis oleksid Riigikogusse pääsenud valimiste puhul, tänu 5-protsendilisele künnisele. Aga vaatleme erakondade arengut kogu mööduvad aasta jooksul.

Kodanike eelistused

Koonderakond algas 6 %-lise toetusega jaanuaris. Seejärel on toetajaskond järk-järgult tõusnud vahedumisi mõne juhusliku tagasilöögiga. Tippsaavutused olid 21 % oktoobris ja novembris, kuid detsembris langes toetusprotsent 16-le.

"Isamaa" toetajaskond on olnud suhteliselt stabiilne. Jaanuaris oli see 9 % ja detsembris 8. Vahepeal on toetajate protsent kõikunud 6 ja 10 vahel.

Keskerakond alustas aastat 6 %-ga ja lõpetas 8-iga. Mööduvad aasta algusest oli toetus vahepeal ainult 4 % valijaskonnast.

Rojalistlik partei alustas 7 %-ga ja sai aasta viimasel kuul 5 protsenti.

TIIT VÄHI on edukaim parteiliider Eestis.

Maaliitu on kutsutud ka punaste parunite erakonnaks. Ilmselt peab seal aga peituma ka teisi maaelanikke, kellel on olnud raske ümber orienteeruda kolhooside kiire lammutamise järel. Aasta algusest vajus toetus aasta lõpuni 7-lt 5-e protsendini.

Kodanike Liit sai jaanuaris uhked 9 protsenti ja veebruaris koguni 12, aga poleks oma 4 protsendiga detsembris isegi Riigikogusse sisse pääsenud.

Pensionäride liit on pärast kohalikel valimistel saavutatud edu eriti Tartus tõusnud 4 protsendi peale, aga poleks veel Riigikogusse pääsenud.

(Järg lk. 7)

"Eesti Päevaleht" — eestlase hea sõber!

EPL Kolmapäeval, 2. veebruaril 1994

Eestlus uues olukorras

– Me lõpetame varsti oma klubitegevuse, ütles mulle hiljuti üks vanem tuttav eestlane. Me lihtsalt ei jaksa enam koosolekuid pidada, sest paljud on haiged või vanad, nõrgad ja väsinud.

Keegi teine ütles:

– Ma lõpetasin lehe tellimise ära, sest silmad ei suuda enam teksti seletada.

Stockholmi Eesti Majas arutatakse väga tõsiselt, kuidas leida üürnikke nendele ruumidele, mis hakkavad tühjaks jääma organisatsioonide ja teiste eesti asutuste järel.

Need on ainult mõned näited paratamatust protsessist, mis toimub põgenikegrupi vananemisel. Noored, kes on Rootsis üles kasvanud, on enamasti ka võtnud Rootsi *oma kodumaaks*. Nende jaoks on Eesti peamiselt *vanemate kodumaa*. Seepärast tunnevad nad küll huvi ja sümpaatiat Eesti vastu, aga samasuguseid eestlasi nagu vanemad neist kunagi ei kasva. See on paratamatu, seepärast ei maksa selle üle kurvastada ega pingutada selle nimel, et lapsi kasvatada selleks, milleks nad niikuinii iialgi ei kasva.

On aeg meie olukorrale otse näkku vaadata. Selleks, et eestlus ja igasugune tegevus Eesti ümber kaduma ei läheks esimese põlvkonnaga, tuleb leida tegevusvorme, mis sobivad neile eestlastele ja Eesti sõpradele, kes ka tegelikkuses on olemas.

Siis on olemas vähemalt kaks kategooriat, kes edaspidi jäävad mingil määral eestluse ja Eestikeskse tegevuse kandjateks.

Osalt on muidugi paguluse teine põlvkond, kes peab leidma tegevusvorme, mis neile sobivad. Osalt on need uued eestlased, kes Rootsi tulevad alaliselt elama näiteks abielu tagajärjena või ajutiselt õppima või töötama. Kuidas neid aidata oma tegevust võimalikult efektiivselt arendada?

Teine põlvkond

Teise põlvkonna eestlastele pole Eesti niivõrd tähtsal kohal nagu see vanematel kunagi oli. Nende elus on Eestile koht puhkuste ajal, võib-olla seoses mõne tööülesandega või konverentsireisiga, võib-olla ka sugulastega kontakti pidades. Kõigeks selleks sooviksad nad mingisugust informatsiooni Eesti kohta, aga nad ei jälgi Eesti sündmusi eriti aktiivselt. Ilmselt peab informatsioon olema peamiselt rootsikeelne, et nad üldse suudaks sellest osa saada ja võib-olla ka leida tee eesti keele juurde tagasi mingil perioodil oma elust.

Paradoksaalne on muidugi, et need isikud, kes tunnevad eriti suurt huvi Eesti vastu, loomulikult selle huvi pikenduses tihti soovivad Eestisse ümber kolida. See on Eesti vaatevinklist hea, kuigi see nõrgendab eesti eksiilgruppi läänes.

Mina arvan, et kõige suuremaid võimalusi võiks pakkuda tegevus niisuguses vormis, nagu Rootsi-Eesti Sõprusühingus, kusjuures see võimaldab ka ühingu raames rakendada estofiile ja Eesti sõpru rootslaste hulgast. Viimasesse gruppi kuuluvad ju ka 95 % nooremate eestlaste perekondadest.

Uustulnukad

Teine kategooria, uustulnukad, vajab veidi teistsugust lähenemist. Nende puhul jääb ilmselt eesti keel tähtsale kohale. Võib arvata, et nende huvi ongi suunatud just eesti keele elushoidmisele või suhtlemisele eesti keeles, kuna nad mingil perioodil teisi keeli ei valdagi piisavalt hästi.

Me võime arengut pidada kahetsusväärseks. See aga ei muuda tõsiasja. Realistlikult suhtudes jõuame arengut rohkem mõjutada kui muidu.

Eestlaskonnal läänes on ruume, tegevusi, kontakte, traditsioone, varasid, mida oleks hea üle anda uuele eestlaskonnale või lihtsalt Eesti-huvilistele. Kõik ei sobi, aga nii mõnedki asjad võivad kasuks tulla Eestile, vanema põlvkonna sünnimaale, noorema põlvkonna päritolumaale. Kui on aktiivne grupp Eesti-huvilisi Rootsis, siis kujutab see endast Eestile tohutut väärtust, ka kui suurem osa neist eesti keelt ei valdaksi.

Praegu oleme jõudnud kriitilise momendini. On viimane aeg veel leida uusi võimalusi ja teid, kui vanad retseptid enam ei toimi, kui aeg nõuab muudatusi.

ESTO -96 viimane suurüritus

ESTO -96 kujuneb veel mingiks suurürituseks Rootsi eestlaste jaoks ja pakub suuri kontaktivõimalusi "kaduma läinud" eestlastega, kes võivad sellega seoses välja ilmuda. Pärast seda pole enam suurürituseid eriti tõenäolised. Aga see, mida suudame ära teha ESTO -96-ni, kujuneb ilmselt tuleviku suhtes otsustavaks. Kõige muu hulgas võiks ESTO kujuneda teatepulga üle andmiseks uuele, teistsugusele, kuid ainuvõimalikule eestlusele Rootsis.

ÜLO IGNATS

Pussitati luuletaja Hando Runnelit Vt. lk. 7

DEN HÄR TIDNINGEN ÄRTS-KONTROLLERAD

Tidningsstatistik AB Tel. 08-623 94 00

FOREXI reisivaluuta müügihind Stockholmis 31. jaanuaril 1994
100 SEK = 168,14 EEK

OPTIMISTLIK ENERGEETIKAMINISTER Arvo Niitenberg on tüdinenud välisekspertidest. Saatke meile parem 300 meetrit surveetoru kui seitse välisekspert, ütleb ta.

KALLE MUULI POLIITIKAKOMMENTAAR

Vaeste miljonäride liit

Eesti õigusjärgsete omanike liitumine ei tee Jüri Estamist ja teistest EÖOL-i juhatuse liikmeist paugupealt Eesti tipp-poliitikuid, küll aga peaks iga vähegi arukas riigimees neile edaspidi aupaklikult kätt andma ja lahkelt juttu veeretama. Kakssada tuhat maa- ja majaomanikku koos sadadesse miljonitesse kroonidesse küündiva lootusega on jõud, mis oskusliku juhtimise korral nihutab paigast iga takistuse.

EÖOL hõikas juba oma asutamiskongressil maha, et kavatseb aasta ja kahe kuu pärast Riigikogusse pürgida. Nimetagu praegu vaesusspiiril elav tuleva keskklass ennast liiduks, survegrupiks või kelleks iganes, sisuliselt loodi siiski uus erakond, mille toetajad on seni ekselnud peamiselt ERSP, "Isamaa", "Eesti Kodaniku" ja Pensionäride Liidu vahel.

"Estoniasse" kogunenud seltskonna tugev protestivaim ei haaku hästi tema tulevase varalise seisundi ja sellest tuleneva rolliga ühiskonnas. Käremeelne äärmuslik keskklass — niisugune paradoks on võimalik vist ainult nõukogudejärgses ühiskonnas.

Quasi-omaniku seisundist tulenev hoiakute vastandlikkus väljendub kõige paremini Jüri Estami sõnades: "Meie liit peab avaldama Riigikogule ja valitsusele nii toetust kui ka survet."

Samasugustes sisemistes vastuoludes on ka EÖOL majanduslikud ja poliitilised ambitsioonid. Valimistel lõikab kõige paremini protestimeeleolu, aga majandusliku eesmärgi saavutamine, vara kiire tagastamine vaigistab rahulolematust ja vähendab aktiivset toetajaskonda. EÖOLi valimisedu oleks suurim siis, kui aasta jooksul ei tagastataks tühtki maja ega maalappi.

Jüri Estami fenomen

EÖOL-i juhtide elukäigu ja seniste hoiakute järgi otsustades võiks oodata protesti eelistamist koostööle valitsusliiduga. Juhatusse valitud Tiit Ulas on "Isamaale" lähedaste vaadetega, kuid heidab valitsusse läinud erakonnale ette taganemist parempoolsust. Sama masti mees on ka Kalju Põldvere. Pääriidiline isa Peeter Ploompuu. Tema aastatepikkused maksuprotsessid mõnekümne rubla pärast on Eesti kohtuajaloo igavikusäraga osa. Kongressil kinkis ta punase pliiatsiga allajoonitud põhiseaduse juht-minister Liia Hänni-le. Aktsioonis oli ka ühest rühmitusest teise rändav advokaat Väino Villik, kellelt paraku midagi võõrandatud pole ja kes seetõttu peab leppima vaid toetajalikme staatusega. Riigikogusse pürgis Villik ERSP nimekirjas, õigusjärgsete omanike lähedus tõotab sadu kasulikke protsesse.

Kõige karismaatilisem EÖOLi juht on Jüri Estam. Kunagine hipi ja sõdur, praegune teleajakirjanik ja humanist tuli Eesti poliitikasse ERSP kaudu. Järgnesid ohvitseride liit, restitutsioon, dekoloniseerimine. Estam on kõik oma poliitilised ettevõtmised rajanud mõnele ennasõjaaegsele juriidilisele normile, seega tõele ja õigusele, ning õigusjärgsete omanike liit pole erand. Ta osales kahe valimisliidu loomises, kuid jäi nii "Eesti kodaniku" kui ka "Tallinna Taassünniga" hiljaks. EÖOL tuli ilmale täpselt õigel ajal.

"Isamaa" elevil

Kõige tõsisem muutus, mida EÖOL võib niinimetatud poliitilisel maastikul kaasa tuua, on pensionäride ühisrinde lõhenemine. Kui üürnike väljakangutamine ja büroode rajamine tagastatud majadesse jätkub endise hooga, siis ei hajuta vaesemate ja vanemate üürnike hirmu ükski ilus jutt koostöost. EÖOL ei konkureeri valimistel ainuüksi praeguste parlamendierakondadega, vaid ka Pensionäride Liiduga.

Pensionäride kihistumine on kasulik valitsusliidule ja ilmselt ka riigile tervikuna. Sünniaastate kaupa varaliselt ja ilmavaateliselt jagunenud ühiskond on nagu roostetanud miin. Juba esimeson sõjaaegsel tööpäeval helistas Jüri Estamile Riigikogu riigiõiguskomisjoni esimees Mart Nutt ja pakkus sõbralikult koostööd — omanike taotlused ei erine ju suurt "Isamaa" valimisprogrammist. Nädala lõpul kohtus EÖOLi juhatuse esimehe Jüri Estamiga ja aseesimehe Harri Männikuga juba peaminister isiklikult ja lubas anda liidule abi töö alustamiseks.

Kuna vara tegelik tagastaja, kohalik võim, läks oktoobrivalimistel Koonderakonna või mõne teise opositsioonipartei kätte, siis on neil suurepärane võimalus asjaajamist venitades Riigikogu valimisteks sobivat õhustikku luua. "Isamaa" loodab nüüd lüüa mitu kärbest ühe hoobiga: täita paremini oma valimislubadusi, luua majanduse arenguks ja ühiskonna stabiilsuseks tähtis keskklass, vähendada rahulolematust, kahandada opositsioonierakondade mainet ja leida valimisteks tugev liitlane. Kui osagi sellest korda läheb, saab "Isamaast" pikaks ajaks väga tugev ja stabiilse toetajaskonnaga erakond.

Koonderakonna ja keskerakonna võimalused EÖOLi oma vankri ette rakendada on palju napimad. Koonderakondlane Jaak Tamm on kahe aasta jooksul valitsenud Tallinna linna nii, et 17 000-st tagastamistaotlusest on läbi vaadatud 1374. Absoluutarvudes on seda enam-vähem sama palju kui Hiiumaal ja kuus korda vähem kui Saaremaal. Tallinna volikogus on selges enamuses Koonderakond ja volikogu esimeest Tiit Vähit võib päästa vaid väga innukas vara tagastamine või vastutusse veeretamine kellegi teise kaela. Igatahes ei paranda tema väljavaateid niisugused võtted, nagu mõõdunud aasta lõpul valitsusele esitatud taotlus jätta viis hoonet tagastamata.

Kui Vähil on veel arvestatavaid võimalusi terve nahaga pääseda, siis keskerakonnal pole küll õigusjärgsetelt omanikelt midagi head loota. Hardo Aasmäe tahtis omal ajal terve vanalinna omanike nina alt ära napsata ja Edgar Savisaar on tuntud pigem üürnike kui omanike eestvõitlejana. Keskklass libiseb vägisi keskerakonna jalge alt ära, asendudes paanikas üürnikega.

Minister Niitenberg: *Olukord kütusega parem kui naabritel*

Tänaseni pole jõutud veel selguseni enam kui aasta aega tagasi toimunud Rootsi kütuseabi varguse üksikasjades. Selge on aga, et kütusekriis käesoleval talvel pole kaugeltki nii raske nagu oli see möödunud aastal.

Kuidas näeb siis Eesti üldine energeetikapoliitika välja lühemas ja pikemas perspektiivis? Mis ohud ja väljavaated on? Sellest annab hea ülevaate Eesti energeetikaminister Arvo Niitenberg pikas intervjuus "Äripäevale".

Arvo Niitenberg arvab, et nii odava energia kui energiaraiskamise aeg nüüdseks on möödas. On toimunud küire hinnatõus, maagaasi osas on hind tõusnud lausa 754 korda. On aga alasid, kus Eesti väljavaated on paremad, nagu elektri tootmise osas. Niitenberg ei usu, et elektrihind tõuseb Soome tasemele (mis praegu on viis korda kõrgem).

Kui elektri tarbimine nüüd jälle on hakanud tõusma, siis on vedelkütuse tarbimine langenud kiiresti. 1993. aastal kasutati ainult 600 000 tonni masuuti, varem ulatus tarbimine 1 600 000 tonnini aastas.

Praegu on energiakadu umbes kolmandik toodetust energiast. Sealt on võimalik leida reserve, mis piduda-vad tootmise kasvu vajadust.

Praegu on kohalike kütuste osatähtsus Eestis väiksem kui naaberriikides. Puitsid ja turbast saadakse 3,5 %, vajaminevast energiast. Põhjamaades on see protsent 7 ringis, Soomes 12 – 13%.

Realistlikult hinnates võiks puidu ja turba osa suurendada 10 protsendini. Huvitav, et kuigi Eesti impordib palju kütust, saame ligi 70 % energiat kohapealt. Selles osas oleme palju paremas olukorras kui Läti või Leedu. Meil on põlevkivi, elekter, puit, turvas, vaid vedelkütus ja maagaas tuleb väljaspoolt, ütleb Niitenberg.

Põlevkivi tootmiskuludest kolmandiku moodustab lõhkeaine, mida tuuakse esialgu veel idapoolsetelt naabritelt. Lõhkeaine ja sütikute hinnad on tõusnud ja see on ka põlevkivi hinna üles kruvinud.

Niitenberg on jõudnud ära tüdineda välisekspertidest, keda ju tema juurde on eriti mõttetu saata, sest seda on ta ju sisuliselt ise:

– Olen välismaalastega suheldes rõhutanud, et uskuge ometi, ka meil on eksperte. Saatke siia parem 300 meetrit surveetoru kui seitse eksperti.

Kapitali puudumine teeb raskeks Eestis üles ehitada suuremad vedelkütuse varud. Selleks et osta sisse varu, millest jätkuks kolmeks kuuks, on vaja kasutada 300-400 miljonit dollarit, mida Eestil on väga raske siduda selleks otstarbeks.

Kuigi Niitenberg on küllaltki optimistlik, siis on siiski vajalik teha ka perspektiivplaane. Siinjuures peab ta üheks võimalikuks variandiks tuumajõudu, mis aga eeldab põhimõttelist poliitilist otsust kas poliitikute või referendumi tasemel. Selleks pole veel mingit otsekohest vajadust, sest küsimus kindlasti ei jõua päevakorda enne aastat 2000.

EESTI PÄEVALEHT
ESTNISKA DAGBLADET

Väljaandja (ansvarig utgivare): Sven Alur Reimanis; vastutava väljaandja asetäitja Paul Laas

Toimetus: Jüri Aus (toimetuse sekretär), Viivi Frodener (lay-out), Ülo Ignats, Alur Reimanis (peatoimetaja)

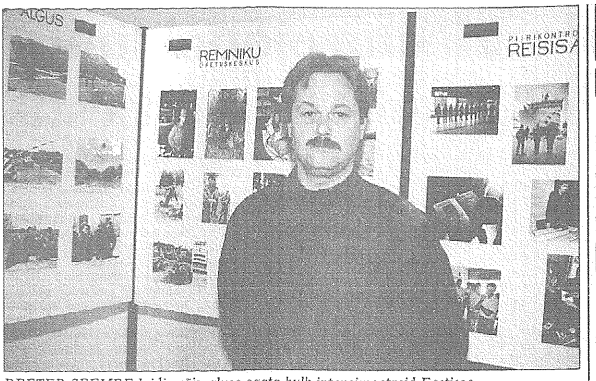
Telefonid:
Kuulutused ja tellimised....08/21 84 46
Toimetus 08/411 62 72, 08/20 49 42

Postiaadress: Eesti Päevaleht, Box 477, 101 29 STOCKHOLM 1
Telefaks: 08/411 14 42
Toimetuse asukoht: Stockholmi Eesti Maja, Wallingatan 24, 4 treppi

TELLIMISHINNAD:
Rootsis 1 aasta.....kr 650.-
4 kuud.....kr 265.-
1 kuu .....kr 100.-
Põhjalas ja Eestis
1 aasta.....kr 750.-
6 kuud.....kr 420.-
Mujal 1 aasta.....kr 900.-
6 kuud.....kr 500.-
Lehe tellimise postgiro nr 15 67 70-0

Leinakuulutused 5:50 veerg/mm
Ärikuulutused 9:00 veerg/mm
Kuulutustele lisandub käibemaks 25 %
Kuulutusarvete postgiro 60 39 00-3

Väljaandja
EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija Eskilstuna-Kurirens
Tryckeri AB Eskilstuna 1994
ISSN-1090

PEETER SEEMRE leidis võimaluse saata hulk intensimeetreid Eestisse. (Foto: K. Saarsen)

Leitnant Peeter Seemre organiseeris abi Eestisse

Päevast päeva loeme radioaktiivselt saastatud metallist, mida püütakse välismaale smugeldada ka Eesti kaudu. Senini pole Eesti piirivalvel olnud häid vahendeid selle takistamiseks, sest on puudus olnud tehnikast.

Samal ajal, kui see hakkas muutuma probleemiks, hakati radioaktiivsuse mõõtmise aparaate, nn. intensimeetreid välja vahetama Rootsi sõjaväes.

Leitnant Peeter Seemre teadis, et Rootsi ametlik poliitika sel ajal oli väga ettevaatlik igasuguse sõjaväelise varustuse Baltikumi saatmise suhtes. Ta hakkas seda asja aga siiski tasapisi ajama.

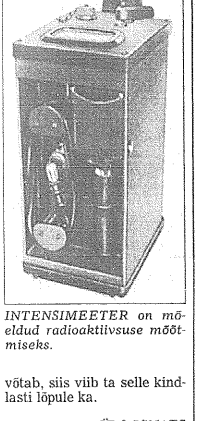
Lõpuks õnnestus tal organiseerida palved Eesti poolelt ja load Rootsi poolelt. Siis oli aga veel probleemiks, kuidas eestlased oskaksid neid käsitada. Aga ka selle probleemi lahendas Peeter Seemre ära. Ta sai abi Raimo Raagilt, kes tõkis intensimeetri kirjelduse eesti keelde ja Per-Erik Fyhrilt, kes on eesti-rootslasest kolonel Rootsi sõjaväes ja kes varem on vastutanud sõjaväeliste kursuste eest eesti ohvitseridele Rootsis.

Nüüdseks on siis kõik korras. Aparaadid on kohal, instruktsioonid on trükitud, raskused on ületatud.

Nüüd on Peeter Seemre mures korralageduse pärast Eesti sõjaväes. Oleks vaja organiseerida sõjaväepolitsei, kes aitaks ära hoida igasuguseid korrarikkumisi, laskmisi ja muud, mis praegu on kujunenud suureks probleemiks.

Peeter Seemre jutust "Eesti Päevalehele" selgub, et ta tegeleb selle asjaga ning loodab, et suve lõpuks saab Rootsi kursustele kutsuda esimesed eesti sõjaväelased.

Kui Peeter Seemre selle asja endale südameasjaks võtab, siis viib ta selle kindlasti lõpule ka.

INTENSIMEETER on mõeldud radioaktiivsuse mõõtmiseks.

ÜLO IGNATS

Eesti-rootslaste mälestuspäevad toimuvad Noarootsis ja Riguldis

Rootsi jaanipäeva paiku 23.–26. juunini toimuvad Noarootsis ja Riguldis eesti-rootslaste suvepäevad laulu, tantsu, lõkete, jumalateenistuste ja näitustega.

Sel aastal pannakse erilist rõhku pidustustele, kuna on möödunud 50 aastat sellest, kui eesti-rootslased oma kodukohast lahkusid. Väga suur osa osavõtjatel saabub kohale Rootsist.

Esimesed kaks päeva toimuvad pidustused Noarootsis ja järgnevad kaks päeva Riguldis.

Kui keegi tunneb huvi ürituste vastu, siis on võimalik täpsemat informatsiooni saada eesti-rootslastelt telefonil 08/ 739 17 78 (Lennart Strömkvist) või 08/ 580 370 49 (Bertil Nyman).

Rein Sule Södertälje ravishefiks

Rein Sule on määratud Södertälje ja Salem ravipiirkonna juhatajaks alates 1. aprillist.

Seni on ta töötanud maakonna revisjonidirektori abina. Alates aastavahetusest jagati Södertälje ravipiirkond, kusjuures mh. ka sisseostude eest on otseselt vastutav Rein Sule. Tema kohta öeldakse, et Rein Sule kohalemääramisega on tehtud hea valik. Ta on hea ökonoom, tal on ravisektorist head kogemused ja ta on töötanud maakonnavalitsuses pikemat aega.

Balti akadeemikute kokkutulek Eestis

Balti akadeemikute ühiskommersss (pidu) 1994 toimub Tartus nädalavahetusel 24. kuni 26. juuni. Organiseerijaks on Eesti Korporatsioonide Liit (E! K! L!) ja kokkutuleku presiidiumiks on Vironia. Iga kolme päeva jaoks korraldatakse ka kava naiste jaoks.

Nädalavahetusel pärast seda toimub Tallinnas suur laulupidu, mispärast kommerssist osavõtjatel on võimalik ka sellest peost osa võtta.

Järgmisel aastal toimub kommerss Riias, misjärel see jälle traditsioonikohaselt toimub Heidelbergis.

TOETAGE
EESTI RAHVUSKULTUURI FONDI
Arveldusarve 22–110134 Hansapank, Tallinn
Arve number Rootsis:
99–40 939 839, Svenska Handelsbanken,
Stockholm, S.W.I.F.T. kood HAND SE SS

• Kohalik elu

BORÅS

Peakoosolek

Boråsi Eesti Pensionäride Ühingu korraline aastapeakoosolek toimub neljap., 10. veebr. kl. 15 lipkonna ruumides, Fristadsv. 104. Päevakord põhikirja järgi. Pärast koosolekut kohvilaud. Tere tulemast!

HALMSTAD

EV aastapäev

Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine toimub Halmstadi Eesti Seltsi korraldusel laupäeval, 19. veebr. kl. 17 S:t Nikolai koguduse majas, Karl XI väg 4. Koosviibimine ja loterii. Eelregistreerimine vajalik hiljemalt teisip. 15. veebr. Valter Vannasele tel. 12 66 41. Kõik on teretulnud!

GÖTEBORG

Kohvik avatud

E. Majas on avatud kohvik 4/2 kl. 16. Tulge kõik!

Peakoosolek

Pensionäride Ühing Göteborgis aastapeakoosolek on 16/2 kl. 11.30 E. Majas. Päevakord põhikirja kohaselt.

Pensionärid

Göteborgi Eesti Pensionäride Ühingu ja GEPÜ sihtasutuse korralised peakoosolekud peetakse esmasp., 21/2 kl. 11 Eesti Majas, Drottningg. 27. Päevakord põhikirja kohaselt.

STOCKHOLM

Eesti Naisring

Eesti Naisringi kokkutulek on neljap., 3. veebr. kl. 15.30 Eesti Majas. Ettekanne Alma Viirelaidilt.

Õpilaste kokkutulek

H. Kubu Gümnaasiumi endiste õpilaste kokkutulek on neljapäeval, 3. veebr. kl. 14 Eesti Majas. Tere tulemast!

EKK aastapäev

Pühapäeval, 6. veebr. kl. 14 tähistatakse Eesti Kultuuri Koondise 32. aastapäeva piduliku koosviibimisega Ooperiterrassil. Osavõtust palutakse teatada EKK büroole tel. 08/11 31 16.

Soomepoiste juubel

Soomepoisid, Jalaväerügement 200 Sü, tähistavad oma rügemendi 50-aasta juubelit Eesti Majas laupäeval, 5. veebr. järgneva programmiga: Kl. 12 aastakoosolek Viru ruumides, Walling. 34, 5 tr. Kl. 15 aktus Scala teatri ruumides, Eesti Maja alumisel korrusel. Kl. 17 pidulik õhtusöök koos külalistega E. Maja pidusaalis. Õhtusöögi hind 200:– isikult. Osavõtust palutakse teatada tel.: Erich Kimber 08/776 08 62; Ilmar Laan 08/756 95 91; Rein Puusepp 08/622 53 70.

Eesti Moderaadid

Eesti Moderaatide aasta peakoosolek toimub Eesti Majas neljap., 10. veebr. kl. 18. Pärast koosolekut kohv võileibadega ja Madis Üürike kõneleb Eesti majandusprobleemidest.

"Kõrts Kalevi Kapis"

Veebruarikuu kõrts toimub reedel, 11. veebr. kl. 19.03 Eesti Maja noorteruumides. Hind kaks (2) esimest tundi 20:–, hiljem 40:–. Õhtune teema "Suvi".

Ekstra-Kõrts

Kutsutakse kõiki Eesti Vabariigi aastapäeva puhul "Kõrts Kalevi Kappi" Eesti Maja noorteruumides laup., 19. veebr. (päev enne aktust) kl. 19.03. Hind kaks (2) esimest tundi 20:–, hiljem 40:–. Pakutakse eesti muusikat, laulu ja head tuju. Kõik on südamest teretulnud!

EV aastap. vastuvõtt

Eesti Vabariigi 76. aastapäeval 24. veebr. kl. 14.30-16.30 toimub Rootsi Eestlaste Esinduse korraldusel vastuvõtt Eesti Maja suures saalis. Külalisteks on kutsutud Rootsi parteide ja meie naabermaade esindajad ning eestlaste sõpru. Suupistete eest hoolitseb Esinduse Naisring. Esinduse juhatus loodab rohkearvulist osavõttu. Kõik on teretulnud.

Esinduskogu istung

Rootsi Eestlaste Esinduse X Esinduskogu korraline 73. istung peetakse nädalavahetusel 12.–13. märtsil Eesti Majas, Walling. 34. Täpsed ajad ja päevakord teatatakse hiljem. Põhikirja kohaselt tulevad ettepanekud ja arupärimised, mida soovitakse võtta Esinduskogu istungi päevakorda, saata kirjalikult Esinduse juhatusele vähemalt 30 päeva enne istungit, s.t. hiljemalt 10. veebr. aadressil: Rootsi Eestlaste Esinduse juhatus, Box 306, 101 26 Stockholm.

UPPSALA

Pensionärid

Uppsala Eesti Pensionäride Ühingu koosviibimisel teisip., 8. veebr. Eesti Kodus, Geijersg. 12 kl. 14 kõneleb Aksel Mark teemal "Kolmas algus Eestimaal". Kõik on teretulnud!

Stockholmi üritused

Eesti Kultuuri Koondises registreeritud üritused:

Laup. 5/2 Soomepoiste Jalaväerügemendi 200 Sü 50-a. juubel Eesti Majas. Kl. 12 aastakoosolek Viru ruumides, kl. 15 aktus Scala Teatris, kl. 17 pidulik õhtusöök koos külalistega. Registr.: Kimber 08/776 08 62, Laan 08/756 95 91, Puusepp 08/622 53 70.

Pühap. 6/2 kl. 14 EKK aastapäeva tähist. Operaterrassenil. Stipendiumide kätteandmine, kunstiloterii.

Pühap. 13/2 kl. 14 "Via Sonora" – vilieliikmeline muusikute ansambel Tartust – kaunistab jumalateenistust Jakobi kirikus. Ettekandele tulevad keskaja kirikulaulud ja koraalid.

Teisip. 15/2 kl. 13 EPÜS-i kokkutulek teenindusmajas "Väderkvarnen".

Pühap. 20/2 kl. 12 Eesti Vabariigi 76. aastap. aktus Kontserdihoones.

Kolmap. 23/2 kl. 17 Eesti Komitee Naissekts. kultuuriõhtu E. Majas. Dr. Ilo Käbina ettekanne "Narva nagu ta oli – ja on".

Neljap. 24/2 kl. 18 EV 76. aastap. jumalat. Jakobi kirikus.

Teisip. 1/3 kl. 14.15 EPÜS-i kokkutulek E. Majas. Peakoosolek.

Kolmap. 2/3 kl. 18 Fotoklubi E. Majas. Vaheri pildiseeria Kesk-Euroopa idaosast 1991. a.

Reede 4/3 kl. 18 Eve Riimuse maalide ja graafika näituse avamine E. Majas.

Teisip. 15/3 kl. 13 EPÜS-i kokkutulek teenindusmajas "Väderkvarnen".

Reede 18/3 kl. 18 Kirjanduslik õhtu E. Majas. Korrald. EKK.

Kolmap. 23/3 kl. 17 Eesti Komitee Naissekts. kultuuriõhtu E. Majas. Karin Saarseni ettekanne "Estonia teatri ballett läbi aegade".

Teisip. 5/4 kl. 14.15 EPÜS-i kokkutulek E. Majas.

Kolmap. 6/4 kl. 18 Fotoklubi E. Majas, Silberbergi pildipotpurri.

Pühap. 10/4 kl. 15.Trio kontsert E. Majas, korrald. EKK

Teisip. 19/4 kl. 13 EPÜS-i kokkutulek teenindusmajas "Väderkvarnen".

Kolmap. 27/4 kl. 17 Eesti Komitee Naissekts. kultuuriõhtu E. Majas. August Eelmäe (Tallinn) ettekanne "Under-Adsoni ja Tuglase kodumaja ajalugu ja tänapäev".

Teisip. 3/5 kl. 14.15 EPÜS-i kokkutulek E. Majas.

KRISTIINA SAVIN on üks paljudest eesti noortest, kes praegu õpivad kas riikliku või eraviisilise välisabi nimel erinevates Rootsi asutustes. Kristiina, kes õpib õpetajaks, tuli Rootsi möödunud sügisel ja on õppinud rootsi keelt Skeppsholmeni Folkhögskolas.

• Vaja kah!

Peresse osteti uus kapp. Kõik oli kena, aga alati, kui tramm akna alt mööda sõitis, läksid kapiuksed lahti.

Viimases hädas palus perenaine naabrimeest appi asja uurima, sest oma mehest polnud puusepana asja.

Pärast taksteerimist pidas külaline vajalikuks kappi ronida, et seestpoolt näha, miks ikkagi uksed kinni ei püsi.

Sel hetkel tuli aga koju peremees ise ja leidis oma üllatuseks kapist naabrimehe.

– Mis sa siin teed? küsis ta imestunult.

– Usu või ära usu, aga ma ootan trammi.

***

Kindral Laidoneri suurejooneline 110. sünnipäeva tähistamine Eestis

EESTI SÕJAVÄGEDE Ülemjuhataja kindral Johan Laidoner 1939. aastal.

Kodumaalt saabunud ajaleheteadete ja Laidoneri Fondi avaldustest selgub, et Vabadussõja noore eduka vägede juhataja ning iseseisvusaegse teeneka ülemjuhataja juubelisünnipäeva vabal kodumaal kavatsetakse sel aastal väärikalt pühitseda. Kuna kindrali kunagisest eeskujulikust talumajapidamisest Viimsis on kujunemas tema nimeline muuseum remondi all olevas mõisahoones, siis on suur osa üritustest kohalike asutuste korraldada.

Kolmepäevases tähtpäeva tähistamises osalevad Viimsi vallavalitsus, Viimsi Muinsuskaitse Selts ja Laidoneri Fond sekretäri Rein Randveeri eestvedamisel. Edasi on ettevalmistustega seotud Laidoneri-nimelise Muuseumi juhataja Tanel Lään.

Nooremapõlve raadiotoimetaja ja "Viimsi Teataja" kaastööline on juba alustanud kirjutustega kindral Johan Laidoneri elust.

Esimeses osas möödunud sügisel käsitleti kindrali ema, Mari Laidoneri, sündinud Saarsen, elukäiku.

Pidustuste korraminekuks aitavad kaasa ka praegune kaitsevägede juhataja kindralmajor Aleksander Einseln, kellele kindrali elu ja tegevuse laialdane tutvustamine on eriti südamelähedane. Poisina viibis Einseln tihti Viimsis, kus töötasid tema sugulased.

Kahjuks oli see aga juba pärast kindrali küüditamist koos abikaasa Mariega Pensasse juulis 1940.

Kogu pidustuste kava rezhii on "Estonia" Seltsi esimehe, peanäitejuhi Arne Miku osavates kätes, mis *tagab juubeli pühitsemise* head kordaminekut.

Juba neljapäeval, 10. veebruaril avatakse Viimsi mõisas Laidoneri Muuseum, esialgu küll vaid kaks tuba. Möödunud juulis avatud, suurt avalikkuse huvi äratanud näitus suleti sügisel algava remondi tõttu.

Käimas on mõisahoone katuse parandamine, keskkütte sisseseadmine ja vene sõjaväelaste poolt ehitatud vaheseinte mahavõtmine. Teatavasti oli Viimsi mõisahoone teise punase okupatsiooni ajal rangelt isoleeritud tähtis mereliikluse luurebaas vastavate moodsate seadeldistega.

Laidoneri Muuseumi ühes *toas* taastatakse kindrali töökabinet tolleaegse mööbliga, mis osaliselt on alles. Kaks raamatukappi ja Pagari tänavas – iseseisvusaegse Peastaabi hoones – kunagi asunud kindrali *töölaud, mis praegu on* Toompeal, tuuakse lähemas tulevikus Viimsi. Ka on mõned eraisikud teatanud nende valduses olevast mööblist, nagu paar tugitooli.

Laidoneri Fondi sekretär Rein Randveer märgib, et Viimsi peaks loodama ka Eesti Vabaduse Muuseum. Sinna võiks koondada ka materjale 15 eesti kindrali kohta, kes kõik Siberis hukati.

Fondil on praegu kapitali 38 000 Eesti krooni suuruses, enamasti annetused väliseestlastelt. Fondi juhtkond saatis mööndud sügisel välja 500 üleskutset Eesti asutustele ja firmadele annetuste ja liikmemaksude asjus. Johan Laidoneri juubeli tähtpäeva raames toimub reedel, 11. veebruaril Viimsi vallavalitsuse hoones teaduslik konverents, mille ettekanded käsitlevad Eesti kaitsejõudude *ajalugu tänapäevani* välja.

Nagu peanäitejuht Arne Mikk "Eesti Päevalehele" oma detsembrikuu külastusel Stockholmis jutustas, kulmineeruvad üritused kindrali sünnipäeval, laupäeval, 12. veebruaril. "Meie poolt on kaastegevad "Estonia" Selts ja Eesti Meestelaulu Selts.

Meile tundus, et Laidoneri mälestus ja tähendus Eesti Vabariigi sünnile vajab natuke enamat allakriipsutamist. Seetõttu on meil juba toimunud nõupidamised ja me oleme koostöös Laidoneri Fondiga põhiplaani juba paika pannud.

Laidoneri sünnipäeva varahommikul tema sünnipaigas Viiratsil süüdatakse päikesetõusu ajal tõrvik, mis tuuakse kaitsejõudude autoga Tallinna ja sealt edasi Viimsi mõisasse.

Kell kaks päeval toimub Viimsi mõisas väike mälestusaktus ja sealt viiakse tuli käest kätte antuna Kadrioru lossist mööda lühipeatusega president Meri sõnavõtuks Reaalkooli Vabadussõjas langenute ausamba juurde, kus toimub pärgade panek.

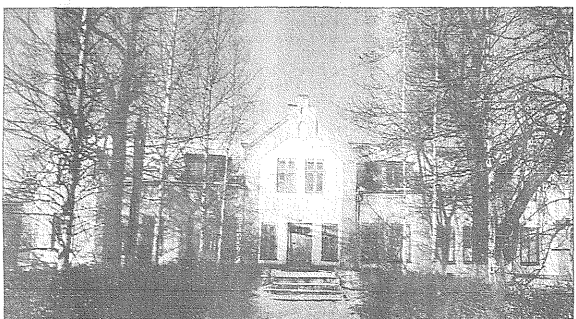
Arne Mikk lootis, et ka *teistes* Eesti linnades ja valdades mälestatakse 1953. a. märtsis Vladimiri linna vanglas pärast piinarikkaid *ülekuulamisi surnud* ülemjuhatajat.

"Kell seitse õhtul algab "Estonia" teatris pidulik kontsertaktus, kus kõneleb kindralmajor Aleksander Einseln. Kavs on isamaalised laulud ja luuletused. Riigikaitse Akadeemia vastloodud koor, Eesti Poistekoor ja Piirivalveameti puhkpilliorkester esinevad kontsertosas.

Loomulikult tahame sel päeval käia ka Marie Laidoneri ja varalahkunud poja Michaeli haual kesklinna ortodoksi kalmistul. Sinna paneme küünlaid ja lilli. Kontsertaktuse sissetulekust läheks suur osa ka Laidoneri Fondi.

"Estonia" Seltsi ja tema Soome ja Rootsi osakondade *poolt saime* sügisel kokku 1500 Eesti krooni. Tahame rahakogumist jätkata. Viimsi vajab veel palju korrastamist," nentis Arne Mikk.

KARIN SAARSEN

VIIMSI MÕISAHOONE käesoleva aasta talvel (Foto: Viimsi Muinsuskaitse Selts)

Kultuur Eestis kannatab kriisi all

Näitlejate ja lavastajate arv Eestis *on* tunduvalt vähenenud, kirjutab Mert Kubu Tallinnast. Majanduslik kriis on nüüd täe jõuga tabanud nii teatrit kui ka kõiki teisi kultuuri valdkondi.

Kuigi näiteks teatripiletid on umbes sama hinnaga nagu varem, siis pole inimestel lihtsalt enam raha pileti ostmiseks. Teatrid on seepärast *vallandanud* peamiselt vanemaid näitlejaid. Teiste teenitusaega on piiratud kolmele aastale ja teatud määral on nn. freelance-lepingud kasutusele võetud iga eraldi näidendi puhul

Veelgi raskem on kirjanikel. Trükkimine on läinud mitu korda kallimaks ja riigil pole võimalik seda enam toetada. Eriti märgatav on hinnatõus väliskirjanike puhul, kelle raamatud on tõlgitud eesti keelde .

Sellegipoolest on kultuurielu Tallinnas väga elav, *märgib* Kubu. Rootslase jaoks on uskumatult odav käia ooperi-, balleti- ja teatrietendustel või siis kontserdil. Kümne krooni eest saab parimad kohad.

Kuid juba on ette näha tulevikuhindasid mõningate väliskülalisetenduste puhul. Kui näiteks Filadelfia sümfooniaorkester möödunud sügisel Tallinnat külastas, siis maksid kõige kallimad kohad umbes 250 (Rootsi) krooni. *Ometi oli kontserdi*saal välja müüdud.

Mert Kubu soovitab praegu vaadata Mai Murdmaa balletti "Kuritöö ja karistus", meeleldi etendust Kaie Kõrbiga. Näidendit "Hedda Gabler" on võimalik näha Draamateatris. Noorsooteater näitab "Romeo ja Juliat" versioonis, mis on saanud hiilgavad arvustused.

"Estonia" kontsertsaalis *toimub igal nädalal mitu* kontserti. Kevadisel repertuaaril on mitu ooperit, nende hulgas "Boheme". Nigiliste kirikus ja ka vanas Raekojas on võimaik kuulata orelikontserte.

Kuidas hoiduda infarktist

Tervisejutud (V)

Ajakiri *"Bild Der Frau"* kirjutab, et Saksamaal on 260 000 infarktijuhtumit aastas — inimese arteris moodustub tromb, mis takistab vere juurdevoolu südamesse ning lõpptulemuseks ongi infarkt. Seetõttu sureb Saksamaal igal aastal 170 000 inimest.

Need mõned järgnevad näpunäited võivad teid südameinfarktist päästa.

TÄHELEPANU VERERÕHULE

Jälgige oma vererõhku. Uurimused näitavad, et kui madalamat näitajat 20 protsenti vähendada, väheneb ka infarktioht umbes 60%.

LOOBUGE RASVASTEST TOITUDEST

Küllalt ohtlik on ka liigne kolesteroolisisaldus, mida saab vähendada rasvavaese toidu (paras näitaja on 200 mg/dl, kriitiline juba 240 mg/dl) söömisega. Kes suudab oma näitajat selles osas 10 protsenti vähendada, sel väheneb infarktioht 25%.

LOOBUGE SUITSETAMISEST

Tõsiselt tuleks kaaluda suitsetamise mahajätmist, kuivõrd pärast sigarettidest loobumist on infarktioht sama väike kui alatisel mittesuitsetajal.

Vähendada tuleks ka vere suhkrusisaldust. Kui see on liialt kõrge, ladestuvad rasvad veresoonte seintele. Kusjuures südame- ja veresoonkonnahaigustesse sureb 70% suhkruhaigetest.

JÄLGIGE KEHAKAALU

Loomulikult tuleks jälgida ka oma kehakaalu, mida võib arvestada vana tuntud reegli järgi: pikkus miinus sada. Kui teie keha kaal vastab saadud tulemusega, on teil infarktiohtu vaid 50%, võrreldes inimesega, kellel on 20 kilo ülekaalu.

MÕÕDUKAS ALKOHOLITARBIMINE LUBATUD

Lubage endale päevas 1-2 klaasi veini (ainult mitte portveini), kuna see infarktiohtu tervelt 25-45 protsenti vähendab. Samas tuleb meeles pidada, et alkoholiga liialdamine suurendab kolesteroolisisaldust ja ka teie kehakaalu.

Loomulikult oleks kasulik tegelda ka mõne kestvusspordialaga vähemalt kaks korda nädalas pool tundi korraga. Paremini sobivad jalgrattasõit, ujumine, suusatamine, käimine. Kõik need alandavad teie vere kolesteroolisisaldust ja vererõhku ning seega väheneb infarktioht kuni 45%.

Pisut banaalsena kõlab — aga vältige stressi. Stress viib vererõhu kõrgenemiseni ja infarktini.

SÜDAMEINFARKTI HÄIRESIGNAALID

Alljärgnevalt toome ära ka mõned iseloomulikumad südameinfarkti häiresignaalid:

Rasked, kauakestvad valud rinnus, mis kiirgavad mõlemasse kätte, kõhtu, abaluudesse ja ka alalõuga;

Ahistustunne või äkiline surve rinnus;

Kahvatu jume, külm higi otsmikul või kogu näol;

Tavalisest tasasem hingamine;

Äkiline vereringe seiskumine.

Kui aga infarkt juba tõepoolst toimunud on, siis tuleks *inimene panna lamama*, ülakeha kõrgemal. Eemaldada tuleks pitsitavad rõivad ja loomulikult kutsuda kiirabi.

Ilmar Talve "Maapagu" lugedes

See lugu mõtlikult
täis tõsidust
sammub läbi aja.
Ta jäädvustanud seiku
kardetavalt eland meeste
odüsseiast, läinud aegade
Euroopas.
Sääl ristlemas on maastikke
subtiilseid looduspilte
häis värvide nüansses;
suurlinnade panoraame
eripalgeliste
naisprofiilidega
armastusromaane
nelja aastaja raames.

Noor Sebastian, fantaasiafiguur
kes kummatigi evib
tõeluskontuure –
ta hingestatud loojapoolselt
k o l m e s t veretilgast
mis laenab talle tarkust
küpse mehe teadmissalvest.
Ta ümber lähemal või kaugemal
autentseid isiksusi –
noort eesti vaimueliiti –
ahvatlemas lugejat süüvima
ajastu mentaliteeti.

Romaani tugevus ta ajalises
taustas, meeleolu-maalis
ideemaastikus ja stiilis.
Kui literaarsel esseistil
autoril on õnnestunud, sulgeda
omaaegse Euroopa
ideede-, mõtte-, tundeilma
kajastusi
maapao mitmetahulisse
kaleidoskoopi.

Helmi Rajamaa

Admiral mälestab Vabadussõda

Kodumaal on teises trükis ilmunud admiral Johan Pitka "Minu mälestused", esimene trükk ilmus 1921. Hiljem on admiral pannud oma mälestused pikemalt kirja, neid ilmus neli raamatut aastail 1937-39.

Käesolev mälestuskogu on kiiresti paberile pandud, hilisemad on täielikumad, kuid hõlmavad ainult aega aastani 1899. Käesolev teos sisaldab huvitavaid detaile revolutsiooni, saksa okupatsiooni ja Vabadussõja alguse aegadest.

Esimese maailmasõja ajal Tallinnas töötades nägi Pitka, kui toorelt vene ohvitserid käitusid oma meestega, neid avalikult ropult sõimates ja pekstes. Revolutsiooni puhkedes maksti neile selle eest soldatite ja madruste poolt veriselt kätte.

Pitka oli kaasas eesti sõjaväelaste organiseerimisel, selles olid tegevad peamiselt nooremad ohvitserid. Samuti aitas Pitka organiseerida Tallinnas Omakaitset, et ära hoida korrarikkumisi ja röövimisi. Selles osas oli läbirääkimisi ka saksa aadlikega, kes ootasid sel ajal Saaremaa okupeerinud Saksamaa vägesid ning pidasid plaani Eesti ja Läti viimise üle Saksa valitsuse alla.

Saksa okupatsiooni ajal oli eestlastel palju tegemist ülbete saksa ohvitseridega.

Kõige raskem silmapilk saabus, kui sakslased taganesid ja eestlastel tuli mitte-millestki luua kaitseväge. Kodanliku meelsusega eestlased olid punase revolutsiooni poolt hirmutatud

ADMIRAL JOHAN PITKA

ega julgenud midagi ette võtta, kartes *maale tungivate enamlike vägede* kättemaksu. Kommunistid olid suutnud luua sidemeid töölistega nii linnas kui maal, sotsiaaldemokraatide sidemed olid nõrgad. See tegi olukorra väga ohtlikuks. Alles pikapeale suudeti mobilisatsioon läbi viia ja organiseerida riigikaitset. Toetust ja abi saadi algusest peale kooliõpilastelt.

Pitka oli kaasas algusest peale, organiseeris midagi soomusrongi taolist Tallinn-Narva liinil. Teose jooksul selgub ta tähtis osa kahel "rindel" - soomusrongid ja sõjalaevastik tulid mõlemad luua olemasolevate vahenditega. Viimase puhul oli suureks abiks Tallinna jõudnud Inglise laevastik.

Edasi kirjeldavad mälestused Vabadussõda selles osas, kus Johan Pitka isiklikult kaasas oli - ja teda jätkus paljudesse paikadesse. Loeme eestlaste edust nii Narva kui Võru-Petseri rindel. Pitka on eesti sõjalaevaga kaasas ka Landeswehri tagasitõrjumisel ja abistab eestlasi, ingerlasi ja vene Valgekaarti nende nurjunud rünnakul Petrogradi peale.

Mälestused lõpevad sellega, kui Pitka ülendatakse Londonis Inglismaa lordadmirali poolt "Püha Mihkli ja Püha Jüri Ordu auriüütel-komandanditks.

"Admiral on alati organiseerimas, tihti kriitiline teiste sõjaväe juhtide suhtes (maha arvatud soomursongide ohvitserid ja partisanid, keda ta sügavalt austab). Tema põhimõtteks on: "Kõik rindel olijad on optimistid, pessimistid asuvad tagalas."

Admiral tegeles pärast Vabadussõda poliitikaga, elas vahepel Kanadas, tuli 1930 kodumaale tagasi, pääses 1940 õigel ajal nõukogude okupatsiooni eest Soome, tuli sealt 1944 tagasi ja katsus viimasel hetkel organiseerida vastupanu nõukogude vägedele. Raamatu väljaandja eessõnas öeldakse sel puhul:

"Viimses, meeleheitlikus võitluses Eesti vabaduse eest langes 1944 septembrikuu lõpupäevadel ka Vabadussõja kangelane 72-aastane admiral Johan Pitka. On andmeid, et nähes võitluse lootusetust, lõpetas ta elu enesetapuga."

ZHIRINOVSKI tahab taastada Vene impeeriumi

Venemaa võimud kaaluvad Zhirinovski kui sõjaõhutaja vastu kohtulikku menetlust

Vene ametivõimud teatasid, et vaatlusel on nõue alustada kohtuprotsessi äärmuslike vaadetega Vladimir Zhirinovski vastu. Riigiprokuratuur sai vastava taotluse ühelt väga nimekalt advokaadilt ja publitsistilt, *milles ta süüdistab Zhirinovskit*, et ta ühes oma biograafilises teoses soovitab sõda Venemaa naaberriikide vastu.

Teoses eeldab ta, et Venemaa tingimata alustab sõda oma naabrite Türgi, Iraani ja Afganistani vastu, kirjutab advokaat Kronid Ljubarski oma avalduses, mis avaldati "Izvestijas".

Ljubarski esitas terve rea tsitaate Zhirinovski raamatust, milles ta märgib, et Venemaa peab laiendama oma piire Vahemereni ja India ookeanini.

Vene riigiprokuratuuri esindaja Kirakozov ütleb, et taotlust uuritakse, kuid märkis, et on veel vara öelda, kas kohtuprotsessi alustatakse.

Kirakozov lisas juurde, et Zhirinovski raamat on "ebaselge". Ühest küljest soovib ta sõjalist pealetungi Venemaa naabritele, kuid teisalt ütleb ta, et selline protsess peab olema rahumeelne ja läbiviidav ilma verevalamiseta.

- Raamatut lugedes ilmneb, et esineb vasturääkivusi. Raamat on segane. Seetõttu tuleb asja hoolega kaaluda, enne kui midagi ette võetakse, ütles Kirakozov.

Teatavasti tahab Zhirinovski taastada Vene impeeriumi ja on mh. ütlenud, et Vene sõdurid peaksid saama oma saapaid pesta India Ookeanis, et Jaapani vastu alustatakse laevastikublokaadi ja et Saksamaa vastu tuleks kasutada tuumarelvi.

Tema edu detsembrivalimistel on hirmutanud nii lääne suurvõimusid kui Venemaa naabreid.

Kui Zhirinovski vastu *peaks toimuma kohtuprotsess*, võiks kohaldada 71. paragrahvi Vene karistusseaduses, mis näeb ette, et igasuguse sõjapropaganda levitajat karistatakse vabaduse kaotusega kolm kuni kaheksa aastat.

Kirkozov ütleb, et Zhirinovskit parlamentaarne immuunsus ei kaitse, kuna ta sooritas oma "kuriteod" enne, kui teda parlamenti valiti.

Riin Rivanool

Kodumaa ja eesti keel

Kodumaalt saabub aegajalt huvitavaid kirju ja pühadetervituste lisana üht-teist-kolmandat veel juurdegi. Sedapuhku on päevakorras keeleküsimus ja see ju meid väliseestlasi parasjagu puudutab. Aga laskem kirjal sõna-sõnalt seletada:

"Hakatuseks lisan ajalehelõike, mille üle tahangi mõtteid vahetada. Asi on delikaatne, sest see puudutab väliseestlasi. Tüliõunaks on eesti keel ja ma tahan, et meid valesti ei mõistetaks. Me suhtume väga soojalt ja arusaavalt neisse noortesse väliseestlastesse, kes siin külas olles püüdlikult eesti keelt räägivad. Ja paneme pahaks, kui keegi neid keeleraskuste või aktsendi pärast osatab (paraku tuleb seda vahel ette), sest need noored inimesed on ära teeninud siira kiituse selle eest, et nad vööras keskkonnas kasvanuna suudavad ja tahavad eesti keelt rääkida. Samamoodi suhtume ka neisse pisut vöörapärast keelt kõnelejaisse, kes on siia elama ja tööle tulnud - küll aeg keele silub!

Hoopis suuremaid nõudmisi tahaksime esitada neile, kes on asunud tööle meie valitsusasutustesse. Ja neid on üpris palju, eriti rohkesti välisministeeriumis. Nemad peaksid küll nägema väga suurt vaeva oma keele "eestistamisel". Ent kurb, aga tõsi, et rahva seas on käibel ütlus: "Valges majas" pole kunagi eesti keelt räägitud! See "valge maja" on endine EKP Keskkomitee hoone, mis nüüd on valdavalt välisministeeriumi käes.

Ja see öelam (kurvem) osa rahvast ütleb veel muudki: tulid 1940. aastal "väliseestlased" idast, kehtestasid meil riigiasutustes vene või "jeesti" keele ja arvasid end siin kultuuritoojaiks; nüüd tulevad teised suguvennad läänest ja käituvad samuti, ainult et keeleks on inglise või "okei-eesti".

Olen veendunud, et enamik siia tulijaid ei ole sellist võrdlust ära teeninud, aga öeldakse, et tilk tõrva võib ära solkida tünnitäie metti. Kardan, et meie välisministeeriumi meile mõistetamatu õhkkonna taga on meile ammutuntud kuju ja mõned teised temasarnased. Ma ei tea, mis koha peal see tähtis proua seal on, aga välisdelegatsioonide pressikonverentsidel istub alati kõrgete küliaste kõrval. Ja mul on kahju neist noortest inimestest, kes siia tulnuina niisuguse ülemuse mõju alla satuvad. Nad äkki ei mõistagi, et *nõnda ei võeta siin neid kunagi omaks*... Ei või öelda, et ka kõigisse kõrgemas ametis olijaisse norivalt suhtutakse.

Näiteks Aleksander Einselni kohta pole kellegi suust midagi halvustavat kuulnud (kuigi temagi keel reedab kauast eemalolekut). On teisigi, kellesse ei suhtuta halvasti, sest nad ei käitu üleolevalt. Jah, meil on vist siin lausa kompleks üleolevate suhtes, see on mõõdunud poolsajandi tagajärg...

Ma ei taha, et meie ja teie vahel valitseb mõistmatus. Me oleme ju üks väike ja paljukannatanud rahvas, me peaksime hoidma tugevasti ühte. Kahjuks on nii siin kui ka sealpool neid, kes vaenu õhutavad. Ma ei salli neid".

Kui kodumaad külastajaga jutule satud, on vastusedki ühest äärmusest teiseni. Ühed ülistavad ja kiidavad vastuvõtjate lahkust, sõbralikkust ning heatahtlikkust taevani, kuna teised näevad ka viltuvaatamist ja salajast vaenulikkust. Eriti, kui on tegemist taotlusega endise kodu või kinnisvara tagasisaamiseks.

Ja kolmandad nimetavad sealse rahva arusaama, et Rootsi või Kanada on kui kullakotid või pudrumäed, kusjuures meie annetused, kingitused või tasu ei ole kunagi küllaldased. Ning meie eesti keel, mida me küll mõistame ja austame, kuid mis... Kes ütleks, mis on õige?

Grannland Estland:

Fr. Akeli perekonna traagika

Laupäeval, 22. jaanuaril Rootsi TV poolt saadetud eestiainelise programmi pearõhk oli riigivanema (26.3.1924 - 16.12. 1924), ministri ja diplomaadi Friedrich Akeli ja tema perekonna traagilise saatuse jälgimine.

Pikemalt jutustas toimunust Fr. Akeli praegu kodumaal elav tütar Asta Treude.

Tabavalt iseloomustas toimunut saate juhataja Ats Jooritsa lause: "Rootslastel on Raul Wallenberg, aga eestlastel on palju Wallenberge."

Intervjueeriti Stockholmis elavat Fr Akeli tütart Lia von Sydowit. Vanade filmikatkendite ja intervjuude abil anti edasi meie riigimehe ja ta pere tragöödia - taolisi lavastas okupatsioonivõim Eestis sajandeid, pigemini tuhandeid.

Jutustamisjoon oli pisut hüppeline, sekventsid kohati liiga lühikesed. Oleks soovinud rohkem selgitavaid tekste või sõnu. Rootsi vaataja või meie noorem põlvkond ei osanud kindlasti nii mõndagi sekventsi paigutada. Need väikesemad puudused ei mõjutanud filmi kui terviku ssugestiivsust.

Lühemates filmikatketes näidati väga sümpaatset intervjuud Salme Reegiga. Tutvustati nahakunstnike Ivi Laasi ja Magda Toska tööd. Raskem oli TV-s saada kujutlust Mari Kurismaa ja Kaarel Kurismaa looming ust, nähtu meenutas pigemini "TV-mänge", sama ka Ando Keskküla kivide puhul..

Raul Kurvitsast tehtud film kergitas mõtte: Kui suurt vaeva peavad mõned tänapäeva kunstnikud nägema, et näida originaalsetena. Kõik vigurid on juba ära proovitud.

Ootame järgmist programmi.

AR-GI

• Uudiskirjandus

Venelaste metsikused ka idas

Jaanus Paal: Kamtshatka lugu. Näide vene vallutuspoliitika ja kolonialismi ajaloost. Tartu 1993. 212 lk,

Vene impeerium kasvas sajandite jooksul järjekindlalt ja kiires tempos. Idas tuli lõpuks Vaikne ookean vastu (kuigi ajutiselt ületati seegi, aga Alaska müüdi ameeriklastele hiljem maha).

Läänes on piiri laiendamiseks võideldud samuti sajandeid - ja kõiki vallutatud rahvaid on katsutud hiljem tembeldada "venelasteks".

Käesolev teos jutustab Katshatka poolsaare vallutamisest venelaste poolt 1695-1760, selle aja jooksul toimusid korduvad kohalike rahvaste (korjakid, itelmeenid) mässud vallutajate vastu.

Vallutamine ja mässude mahasurumine toimus tüüpilises vene stiilis - metsikus, röövimine, korruptsioon, hoolimatus inimelude ja -saatuste suhtes.

Vene ajaloolased on väitnud, et need rahvad enne vallutamist olevat elanud metsikult ja kultuuritult, omavahel kogu aeg võitlusi pidades. On tunnustatud, et vallutamine toimus tooreli - aga see olevat olnud siiski palju "kultuurilisem, kui hispaanlaste vallutussõjad hilisemas Ladina-Ameerikas".

Vallutatud rahvaste kurnamine, röövmajandus lik maksustamine ja korrumpeerunud administratsioon jätkusid ka siis, kui ala *oli* vallutatud - sellest on katsunud vene ajalugu vaikida.

Nõukogude *rehiim* hävitas suure osa sellestki, mis tsaari ajal oli säilinud.

Raamatu ingliskeelne kokkuvõte võimaldab ka välismaalastel mõista, milline on olnud Vene impeeriumi ülesehitamispoliitika - üks-kõik millissesse maailmakaarde see suundus.

• Vastukaiva

Miks nad kokku ei lepi? küsitakse tihti, kui poliitikamehed ühes ja teises riigis omavahel läbi ei saa. Kui erakonnad lähevad lõhki ja ministrid valitsustest jalga lasevad, ajalehe lugejate meelest tühise asja pärast.

Pärisime vana poliitilise selgitaja ehk kommentaatori Andrese käest.

"Nemad on ohud selle endise valitsuse all pikka aega. Ega oska niimoodi olla, et mitu meest on ühesuguse kangusega. Seal oli ju ikka nii, et üks käsutas ja teised kuhilasid. Käsutasid jälle omakorda kolmandaid. Aga ühe pinna peal olemist ei olnud, kus tuleb omavahel kokku leppida."

Meie olime lugenud Gogoli, kes kirjutas Ivan Ivanovitshist. See mees oli ülemuste ees nagu tuvikene. Aga alluvate vastu möirgas kui lõvi. Ikka seesama mees.

"Just nii!" kiitis Andres. "Ei saa, mitte ei saa omasugusele järele anda, et see sinule järele annaks ja te poole tee peal kokku saaksite. Niimoodi ju meie kandis asju aetakse - erakonnas ja valitsustes. Aga sealpool on kohe, et kui teised täpselt ei tee, mis sina tahad, siis võtad oma puuhobuse ja lased traavis minema. Vahel galopis."

Näib nii, et järeleandmine arvatakse näitavat, et teine on sinust üle. Kuidas sa siis saad...

Loodame, et asjad ühes ja teises paigas pikapeale paranevad. Inimene on ju kange olevus õppima - kui pea veel lubjas pole.

Vahel näib, et ei parane. Nätteks kui suur rahvas süüdistab, et väikesel rahval on niisuguseid seltse, kes ajavad natsionalistlikku poliitikat. Aga iseendal on natsionaliste pool parlamenti täis. Mis Jupiterile lubatud, ega see passi härjale. Mõtle, kui näiteks orav saab tigedaks karu peale ja tuleb kallale...

Sellepärast on kindlam kui karu paneb oravale käpa peale. Sest piiritagune peab - eriti suurel ja vägeval rahval - puhas olema.

Selle taktikaga vanad roomlased jõudsid poole maailma peale välja - sest ikka oli vaenlasi, kes võisid riigile kardetavaks saada.

Kolleeg Ameerikmamaalt tuli külla, luges mitmeid ajalehti siit ja teiselt poolt Läänemerd ja hakkas küsitlema, et kuidas siinpool ajalehte üldse tehakse.

"Inglismaal oli see kunst hästi välja kujunenud ja meie maale üle viidud. Kui kirjutad uudist, siis on kuus küsimust, millele pead vastama - või vastata katsuma. Muidu pole uudis ehk sõnum korralik. Ma loen need küsimused sulle ette:

Where? Kus see juhtus? WHEN? Millal see juhtus? WHAT? Mis juhtus? WHO? Kes seal kaasas olid?

Need on neli esimest põhiküsimust. Aga lugeja tahab vastust veel kahele.

HOW? Kuidas juhtus? Tuleb katsuda kirjeldada juhtunut lähemalt. WHY? Miks see juhtus

Viimane küsimus on kõige raskem ja sellele on tihti raske vastata. Aga õige ajakirjanik katsub. Muide - selle küsimuse peal seisavad üleval kõik kriminullid ja thrillerid.

Kui neile küsimustele on katsutud vastata või on koguni vastatud, siis võib hakata mulle ajama, see tähendab, et selgitama või peenemas keeles kommenteerima."

Meie olime õpetusega väga rahul.

"Ma näen," ütles kolleeg, "et teil on siin vahel vanker hobuse ette rakendatud. Aga hobune ei ole sellega nõus, perutab ja lööb takka üles. Vanker läheb kraavi ja kisub hobuse kaasa."

Edasi andsime Adeelele sõna - kuna Soomes oli juhtunud suuri ja ootamatuid asju. Hakkab seda siin kirjutades vist täide minema ühe partei naiste nõudmine, et valimisnimestikkudes olgu "varannan" - iga teine naine. On mees president - tulgu järgmine naine.

"Näe, soomlased on kange rahvas!" kiitis Adeele. "Soome naised ka. See on ju pool rahvast ja peab järelikult kange olema. Ei tee midagi, et presidendikandidaat räägib kodus rootsi keelt. Üks niisugune Soomes elav rootsi keele räägija on juba ammu selgeks teinud, et nemad pole rootslased, kes Soomes elavad, vaid soomlased, kes räägivad rootsi keelt."

Meie teades on suur osa nendest rootsi keelt rääkijatest pärit soome keelt rääkinud esivanematest, kes sel ajal, kui Rootsi riik oli suur ja valitses Läänemerd, läksid rootsi keelele üle.

"Küllap see naine presidendiks saab," arvas Adeele. "Islandis juba on. Ja peaministreid mitmes riigis. Mina loodan, et elu läheb ka Rootsis naiste osas edasi. Nii et ükskord jõuame sinnamaani, et mees ja naine saavad sama töö eest sama palka. Ja kui kandideeritakse kõrgema koha peale, siis ei mängi osa see, mis soost kandidaat on, vaid see, mida ta oskab."

Millele meie kahe käega alla kirjutasime. Ja panime Andrese ka - pärast pisikest puiklemist - sama tegema.

Timmukaru

Pühade ning tähtpäevade arvu Eestis vähendatakse

Riigikogus arutati pühade ja tähtpäevade seaduse eelnõu. Riigiõiguskomisjoni ettekande esitanud Ants-Enno Lõhmus tõdes, et kalendritegijate meelehärmiks saabus uus aasta enne, kui RK jõudis selles küsimuses üksmeelele.

Ettekandja tõdes, et mõistagi ei saa komisjoni poolt pärast hääletamist esitatud tähtpäevade loetelu olla lõplik. Rahvuslike tähtpäevade tähendust ei muuda kaugeltki asjaolu, kas sellel päeval tuleb heisata riigilipp või mitte.

RK hääletusel jäeti Viktor Niitsoo ettepanekul häältega 26-21 pühade nimistust välja 20. august - taasiseseisvumispäev.

Samas polnud rahvasaadikud selle vastu, et 20. august võiks olla riiklik tähtpäev (poolt 37, vastu 7).

Hääletega 25-15 ning 25-25 (!) otsustatigi riiklikult mitte tähistada naistepäeva 8. märtsil ning taassünni päeva 16. novembril.

Riigiõiguskomisjoni esimees Mart Nutt märkis, et demokraatlikes riikides ei tähistata naistepäeva 8. märtsil, kuna 16. novembri tähistamine olgu igaühe südametunnistuse asi.

Mihkel Kraav pidas vajalikuks sätestada riikliku tähtpäevana ka jüri-, madise-, mihkli-, mardi- ja kadripäeva. Ehkki kuningriiklased sidusid mardipäeva hääletuse usaldusega peaministrile, toetas nende ettepanekut vaid 12 rahvasaadikut (vastu oli 34).

Seega on praeguse seisuga riigipühade nimistus uusaasta, Eesti iseseisvuspäev, suur reede. ülestõusmispühade esimene püha, kevadpüha (1. mai), võidupüha - Võnnu lahingu aastapäev (23. juuni), jaanipäev ning esimene ja teine jõulupüha.

Riiklike tähtpäevade reas on kolmekuningapäev, Tartu rahulepingu aastapäev (2. veebruar), emadepäev, leinapäev (14. juuni), taasiseseisvumispäev (20. august), isadepäev (novembrikuu teine pühapäev) ning surnute mälestamise püha.

Loetelu ei pruugi olla sugugi lõplik, sest RK fraktsionidel ja komisjonidel on enne kolmandat lugemist veel õigus parandusettepanekuid teha.

Narvas itketi Leninit taga

Reedel, 21. jaanuaril möödus 70 aastat Lenini surmast. Mõistagi tähistati seda Narvaski, erilise kurbusega - alles kuu aega tagasi demonteeritud Peetri platsi Lenini kuju pärast.

Kuusteist vanainimest mõlemast soost liikusid platsilt Muuseumi hoovile, kus nüüd seisab mahavõetud Lenini kuju. Rongkäigu ees kanti Lenini leinaraamis pilti. Mitmed vanurid valasid kibedaid pisaraid.

Kuju ette pandi lillepotte ja pärg. Vene juhtkodanik Narvas Juri Mishin pidas leinakõne, tsiteerides Leninit, kes olevat Eestilegi vabaduse toonud. Pooletunnise talituse järel liiguti Peetri platsile, nüüd juba kusagilt hangitud punalipuga.

Kuju endiselt asupaigale pandi mõneks minutiks üles Lenini portree ja seisti auvalves leinavaikuses. (AS)

Panga juhataja võeti vahi alla

Neljapäeval, 13. jaanuaril võeti Tallinnas vahi alla kommertsaktsiapanga "Narva Pank" juhataja Tatjana Buiko.

Kodulinnas Narvas oli ta viimati avalikkuse ees päev enne seda panga pankrotinõukogu koosolekul. Neljapäevaks oli ekspankur kutsutud Tallinna pangandusalasele nõupidamisele. Väljumisel "Eesti Pangast" palusid kaitsepolitsei esindajad teda kaasa tulla.

Buikole polevat esialgu mingit süüdistust esitatud; uurija eriotsusel võivat kümne päeva jooksul inimest vahi all hoida. On põhjust arvata, et Narva pangas enne juulikuist moratooriumi toimumist ei kannata mitte kõik päevavalgust.

(AS)

Uppsala pensionäride tegevus 1993. aastal

Traditsiooni kohaselt meenutagem eelmise hooaja tegevust uue alguses. Meenutagem 1993. a. sühishooajal peetud ettekandeid.

Hooaeg algas septembris Aksel Märga vestlusega tema esimesest küsklaigust kodumaale, kus pühitses oma juubelit ja külastas endist kodu. Teine ettekanne käsitles samuti Eestit. Adelaide Räisa viibis suvel patsiendina Pärnu ravilas. Mälestused olid ilusad, kohati põimitud ka kriitikaga.

Järgnesid Alexander Hildebrandi mälestused ja film meie kuulsast maletajast Paul Keresest, tema karjäärist ning saatusest. Raimo Raag tutvustas uute sõnade moodustamist eesti keeles. Tekkis vaidlusi ja arvamusi loogikast ja kõlast, ilust ning aktsepteerimisest. Eesti keel ja meel olid teemaks ka Uno Schultzi ettekandes. Nagu Raimo Raag, nii ka Schultz õpetab eesti keelt rootsi algajatele.

Leo Rannaleet vestles ilmastikust - minevikus, nüüdisajal ja tulevikus, täiendades ettekannet filmiga, diagrammidega ning episoodidega paljudest reisidest elukutsest tingituna.

Detsembris lõppes hooaeg traditsioonilise koosviibimisega ja lõunasöögiga. Lauldi muusika saatel (Pisuke-Marandi) jõululaule kauni kuuse säras ja Marga Aamisepp luges mõnusa Anton Hansen Tammsaare jõulujutu. Kohvijoomisel lõbustasid koosviibijaid Alfred Pisuke viiulil ja Rein Marandi klaveril. (LN).

Fantoom

Tartus pussitati Hando Runnelit

STOCKHOLM (EPL) 25. jaanuari õhtul sõiduti Tartu Maarjamõisa haigla reanimatsiooniosakonda luuletaja ja Tartu Ülikooli kultuuriteaduskeskuse professor Hando Runnel. Tol õhtul kella poole kaheksa ajal oli teda kesklinnas kaubahalli taga rünnanud kaks noort kurjategijat, kes tekitasid ohvrile raske kehavigastuse.

HANDO RUNNEL

Haigla osakonnajuhataja Silver Sarapuu sõnul on tegemist võrdlemisi raske vigastusega, sest torkehaav ulatub kopsukoesse. Haiglaravi kestust ei tahtnud arst öelda.

Hando Runnel ütles juhtunut kirjeldades, et tal haarati äkki hõlmast kinni ja käratati: "Anna suitsu!" Kuivõrd luuletaja ei suitseta, polnud tal ka suitsu anda. "Tahtsin minna oma teed, jõudsin vaevalt paar sammu astuda, kui käis terav löök selja pihta. Kukkusin maha, ega osanud arvata, millega löödi," kommenteeris Runnel.

Selleks ajaks, kui ta arstide ette jõudis, tundis ta ennast päris halvasti ning kaotas haiglas kaks korda teadvuse.

Tartu politseist teatati, et vägivallatsejad tabati mõnekümne minuti pärast. Kinnipeetud kaks tartlast on 17- ja 19-aastased ning endi sõnutsi läksid viinaraha hankima. Pärast Runnelit rünnadsid nad veel inimesi Vanemuise ja Struve tänava nurgal ning Küüni tänaval.

Katrin Linde uueks Eesti presidendiks?

STOCKHOLM (EPL) Riigikogu liige Katrin Linde esitas 24. jaanuaril Riigikogu juhatusele Eesti kaitsevägede juhataja ametist vabastamise seaduse eelnõu.

Seaduseelnõu kohaselt tehakse ettepanek vabastada Aleksander Einseln kaitsevägede juhataja ametikohalt ja tunnistada kehtetuks kaitseväe juhataja ametisse nimetamise seadus.

Seletuskirjas põhjendab Linde seaduseelnõu esitamist asjaoluga, et Kaitsejõudude Peastaabi ajutise põhimääruse kohaselt juhib peastaapi ning sellele alluvaid üksusi, asutusi ja organisatsioone Kaitsejõudude Peastaabi ülem. Tema on ühtlasi ka kaitsejõudude juhataja, kuid niisugust ametikohta Kaitsejõdude Peastaabis pole. Samuti on reguleerimata tema pädevus, leiab Katrin Linde.

Tema sõnutsi vabastatakse ohvitser teenistusest vastavalt seadusele vanuse ülemmäära täitumisel. See toimub vastavalt 1938. aastal vastu võetud ohvitseride teenistuskäigu seadluse 151. ja 163. paragrahvile.

Eesti sõjavägede juhataja vanuse ülemmäär on 60 aastat. Aleksander Einseln on sündinud 1931. aastal, seega ületab tema vanus kehtivat ülemmäära. Linde juhib tähelepanu ka sellele, et sama seaduse alusel ei saa Eesti ohvitserile anda kõrgemat auastet kui see oli välisriigi armees.

Einselnil oli USA armees koloneli auaste, kuid president Lennart Meri andis talle hiljem kindralmajori auastme.

Riigikogu esimees Ülo Nugis võttis Katrin Linde esitatud seaduseelnõu vastu, teatades, et sellega hakkab tegelema õiguskomisjon. Nugis juhtis aga tähelepanu sellele, et Linde esitatud seaduseelnõu on vastuolus põhiseadusega.

Riigikogu riigikaitsekomisjon otsustas aga Linde eelnõu Riigikogu menetlusest välja arvata.

Reaktsioonina Katrin Linde algatusele esitas Riigikogu Kuningriiklaste fraktsiooni liige Kalle Kulbok seaduseelnõu Katrin Linde valimisest Eesti Vabariigi presidendiks.

Kulbok lähtus Linde algatatud eelnõust, millega viimane võttis endale presidendi funktsioonide täitmise põhiseaduse paragrahvi 127 kohaselt. Rojalistide Partei päevakäsus käsib Kalle Kulbok omistada Katrin Lindele Presideeriva Objekti austav nimetus kuni käesoleva aasta kadripäevani.

PRESIDEERIV OBJEKT: Riigikogu liige Katrin Linde võttis vastavalt põhiseadusele endale presidendi funktsioonid.

Katrin Lindelt mõisteti välja 21,1 tuhat krooni

Tallinna Linnakohus mõistis Riigikogu liikmelt Katrin Lindelt välja 21 077:85 krooni valimisliidu "Eesti Kodanik" võla katteks.

Enne Riigikogu valimisi 1992. a. tellis "Eesti Kodanik" osaühistult "Greif" 21 077:85 eest valimisplakateid. See summa on aga siiani maksmata. Esialgu esitas "Greif" hagi valimisliidu vastu.

Kuna protsessi käigus selgus, et "Eesti Kodanik" on laialivalguv mõiste, siis asendati esialgne kostja valimisliidu "Eesti Kodanik" liikme Katrin Lindega, kes on plakatilepingule ka alla kirjutanud.

Linde vabandas kohtus hageja ees ja lisas, et ta pole muude tööde tõttu "mille taga on mitme inimese elu", olnud aega selle probleemiga tegelda.

– Ma ei pea seda isiklikuks võlaks, toonitas Linde kohtus. Tema sõnul pole aga teised kolleegid Riigikogus võla maksmiseks positiivset nõusolekut andnud. Linde ütles, et välja mõistetud raha kättesaamine oleneb mitmest asjaolust.

Siiski lubas ta et "Greif" saab raha kindlasti kätte selle aasta 15. märtsiks.

(RH)

Harry Männili süüdistamine...

(Algus lk. 1)

Simon Wiesenthali Keskuse direktor Efraim Zuroff saatis eelmise aasta 15. detsembril president Lennart Merile kirja, milles ta protesteerib Harry Männili BASISe direktorite nõukogu liikmeks nimetamise vastu. "Selle asemel, et kutsuda Männil BASISe direktorite nõukogu liikmeks, peaksite teie hoolt kandma, et korraldataks juurdlus tema kui oletatava natsistliku sõjaroimari vastu.

Isegi nüüd, juba suhteliselt pika aja järel, tuleb vähemalt niigi palju teha, et II maailmasõjas kuritegusid sooritanud ei pääseks 'karistusest," ütleb Zuroff oma kirjas presidendile.

Zuroffi väitel teenis Männil Eesti Poliitilises Politseis ajal, mil see osales aktiivselt paljude süütute tsiviilelanike, eeskätt kommunistide ja juutide mõrvamises ning seetõttu ei saanud Männil pärast sõda sisseõiduluba Inglismaale ega elamisluba Stockholmis. "Asjaolu, et Männilit pole roimades süüdi mõistetud, on eelkõige tingitud sellest, et ta elab Venetsueelas ning natslike kollaborantide paljastamiseks ja kohtu alla andmiseks pole piisavalt jõudu rakendatud," nendib Zuroff.

BASISe järelepärimise peale teatas Eesti Kaitsepolitsei läinud aasta 16. detsembril, et "...puuduvad andmed Harry Männili kriminaalkaristuse kohta".

BASIS-e direktor Mart Tarmak väljendas juhtumi üle kahetsust ning leidis samas, et julgeolekuprobleemidega tegeleva instituudi juhatusse ei tohiks kuuluda isikud, "kelle minevikus on küsitavusi".

Tarmak leidis, et peab Kissingeri ja Männili lahkumisega probleemi ammendatuks.

Ka Simon Wiesenthali Keskuse üks juhte Emil Zuroff väljendas rahulolu Männili tagasiastumise üle: "See on imeline. Lõpuks on siis ka häid uudiseid. See näitab, et keegi ei saa varjata natslikke kuritegusid isegi 50 aastat hiljem. Kissingeri samm on kiiduväärt, sest just see sundis Männiliti tegema tema otsust," ütles Zuroff AP-le antud telefoniintervjuus.

BASIS loodi läinud aasta oktoobri algul Lennart Meri eestvedamisel ning selle ülesandeks on uurida poliitilisi ja majanduslikke tegureid, mis tagaksid Balti riikidele riikliku sõltumatuse edasise kindlustamise koostöös oma naabrite ja maailma demokraatlike riikidega.

Harry Männil töötas II maailmasõja Saksa okupatsiooni ajal Poliitilise Politsei Nõmme prefektuuri agentuuriülema asetäitjana. Agentuuri ülem Evald Mikson, keda Wiesenthali Keskus süüdistas samuti juudivastastes kuritegudes, suri hiljuti Islandil.

ALO KULLAMAA

Koonderakond...

(Algus lk. 1)

Tiit Made *ettevõtjate erakond* on vahepeal olnud tunduvalt suurem kui need 4 %, mis see detsembris sai. Jätkuvalt on erakond tegelikult ühemehepartei.

Ainus uustulnukatest, kes on suutnud endale koha leida rahva südameis on *Tuleviku Eesti Erakond* Jaanus Raidali juhtimisel. Kuigi see asutati alles paar kuud enne aasta lõppu, sai see detsembris 4 %. Seevastu ei saanud endise ERSP-liidri Ants Ermi partei *Eduerakond* ega ka Enn Seppeli *Õigusjärgsete Kodanike Ühendus* protsentigi täis.

Põllumeeste kogu on aasta jooksul kõikunud 4 – 5 protsendi ümber, kuid sai detsembris 3 %.

Rohelised on saanud väga erinevat toetust – 2 ja 7 protsendi vahel. Aasta lõpus sai erakond 3 %.

Demokraatlik tööpartei ehk endine kompartei toetajaskond on stabiilselt paari kolme protsendi ümber ja oli ka aasta lõpus 3 %.

3 % oli ka ERSP-l, mis kindlasti kaotas palju *Tuleviku Eesti Erakonnale* ja *Maa-keskerakonnal*, mille kõikumised on olnud piiratud.

Sotsiaaldemokraatidel oli aasta lõpus 1 protsent, kuigi sellel varem oli olnud kõrgemaid numbreid.

Liberaaldemokraadid on ka olnud tugevamad varem kui aasta lõpus. 1 protsent on selle saavutus, mis on vähe, arvestades sellega, et erakonnal on Riigikogus kuus saadikut.

Ega vist prostitutsiooniseaduse eest võitlemine suurendanud selle poolehoidu.

Mittekodanike eelistused

Mittekodanike hulgas on eelistused teistsugused. Need mõjutavad kohalike valimiste tulemusi, kuid mitte valimisi Riigikogusse, kuna selle valimiseks peab olema eesti kodanik.

Vene demokraatlik liit on jõudu kogunud aasta jooksul ja sai detsembris 16 % mittekodanike toetusest.

Keskerakond on kaotanud toetust mittekodanike hulgas ja sai detsembrieelistustes 10 %.

Pensionäride liit on samuti saanud suurema poolehoiu osaliseks aasta jooksul ja sai 6 % detsembris.

Vene rahvuslik liit moodustati aasta lõpus ja sai 5 % eelistustest. Endised kommunistid kaotasid poolehoidu ja olid aasta lõpuks langenud 4 %-le.

Mis järeldusi mõõdunud aasta poliitiliste arvamuste uurimustest teha?

Näib, et poliitilised sümpaatiad hakkavad stabiliseeruma, kuigi kõikumised on veel palju suuremad kui Rootsi poliitilises maastikus. Hakkavad välja kujunema tähtsamad erakonnad ja lähemal ajal võivad ka hakata mitmed "vanad" erakonnad kaduma.

Mis neid võib-olla veel mõni aeg säilitab, on võimalus parteide nimekamatel poliitikutel Riigikogusse pääseda isiklikul mandaadil.

ÜLO IGNATS

Õigusjärglased..

(Algus lk. 1)

Puupüsti täis kontserdisaalis läks esimesena kõnepulti algatuskogu liige Jüri Estam. Ta nimetas liidu loomise põhjusena seda, et ikka veel kehtib nõukogude seadusi, väga suurt osa omanike vara valdab veel riik ja võimud ei pea vara tagastamist oma esmaülesandeks.

– Meie liit peab avaldama Riigikogule ja valitsusele nii toetust kui ka survet, rõhutas Estam. Toetust õigete otsuste puhul ja survet valede vastu.

Teine algatuskogu liige Harri Leppik pidas liidu üheks ülesandeks omandireformi kiirendamist ja omanikueksksemaks muutmist.

Rootsi eestlaste esindaja Leelo Pukk avaldas lootust, et omanike liidu kaudu saavad kodust kaugemal olevad eestlased korraldada omandiasju nagu on kohane demokraatlikule riigile.

Pikalt vaieldi selle üle, kas liit peaks kujunema erakonnaks. Üksmeelt ei saavutatud, küll aga olid kongressist osavõtjad kindlad, et järgmistele Riigikogu valimistele peaks EÕOL minema oma nimekirjaga.

Valitsust esindas kongressil reformiminister Liia Hänni. Ta toetas liidu loomist ja avaldas arvamust, et seda oleks tulnud teha juba vähemalt aasta tagasi. Hänni kutsus liitu üles omandi tagastamisele kaasa aitama kasvõi sellega, et mõjutada ametnikke kiiremini töötama.

Kongressil esitas liitu astumiseks avalduse 700 inimest, varem oli avaldusi laekunud paarsada. Seega on EÕOL-il ligi tuhat liiget.

Liitu saavad astuda kõik kodanikud, kellelt on vara ebaseaduslikult võõrandatud ja kes seda tagasi taotlevad.

"Isamaa" saadikurühm Riigikogus tegi pärast kongressi pressiavalduse, milles tervitas õigusjärgsete omanike liitumist ja nimetas nõudmist vara kiiremaks tagastamiseks põhjendatuks.

Avalduses märgitakse, et õigusjärgsete omanike liitumine väärib tunnustust ka laiemas mõttes – see näitab inimeste tahet minna passiivselt rahulolematuselt üle aktiivsele tegevusele, et kaitsta oma õigusi ja aidata kaasa seaduste täitmisele. Niisuguste huvigruppide tekkimine kiirendab riigi ülesehitamist ja tugeva keskklassi kujunemist.

"Isamaa" saadikurühm kinnitas, et Riigikogus on üheainsa aasta jooksul vastu võetud või täpsustatud põhimõtteliselt kõik omandi tagastamiseks vajalikud seadused. Valitsus omalt poolt on kehtestanud seaduste rakendamiseks vajalikud määrused.

– Kuid ükski paber, olgu sellele trükitud seadus või määrus, ei saa omandit inimestele reaalselt kätte anda. Vara vahetu tagastamine on kohaliku võimu ülesanne. Selle täitmine sõltub palju volikogudest, mille rahvas möödunud aasta oktoobris valis, märgitakse avalduses.

Viidates ajakirjanduses avaldatud andmetele, märkis saadikurühm oma avalduses, et omandi tagastamine edeneb eri paigus erineva kiirusega. Kahjuks on suurimate mahajääjate seas ka Tallinn, kus on tagasi antud vaid tühine osa ebaseaduslikult võõrandatud varast.

– Kuna "Isamaal" on Tallinna volikogus vaid viis saadikut, siis on raskused omanike õiguste jalulesead-misega pealinnas suured ja omanike organiseeritud toetus on lausa hädvajalik, teatas saadikurühm.

"Isamaa" saadikurühm pöördus kõigi kohalikesse volikogudesse valitud "Isamaa" liikmete poole ülesku-tsega aidata kaasa omandi tagastamisele.

KALLE MUULI

Tunne Kelam...

(Algus lk. 1)

Peab ratifitseerima Euroopa Inimõiguste konventsiooni, inimestel peab olema õigus pöörduda Euroopa inimõiguste komisjoni ja inimõiguste kohtu poole.

Nende nõudmiste täitmisega pole Eestil konagi probleeme olnud. (KM)

• Leinateated

† **Melbournes** suri 1. jaan. Rita Sepp, n-na Schmidt, sünd. 9. jaan. 1919 Sankt Petersburgis.

† **Adelaides** suri 15. dets. Arnold Linnamägi, sünd. 6. juulil 1905 Eestis.

† **USA-s** suri 6. jaan. Karl Soo, sünd. 16. juunil 1912 Valgas.

Meie armsat sõpra

Matilde Maasikas´t

mälestavad kurbuses

ELLEN LINDVERE
ALIDE NÕU
EHA PAJU
TAMARA LEPS
HELGI KAIN
EINO KAIN
HELINÄ MARANDI
ELLA KIVINEEME
HELGA PALDROK
ÄDU AUNVER
ADELAIDE RÄISA
KSENIA HENDRIKSON
SALME VAHTRAS

Vaba eestlaskonna informatsiooninleht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja reedeti

Estniska Dagbladet i dag

Sida 1

ESTLAND FICK
tillbaka sin ambassadbyggnad i Finland, dvs den byggnad som fram till 1940 fungerade som estniska ambassad. Byggnaden ligger på Itäinen Puistotie 10. Vid överlämningsceremonin medverkade också förre utrikesministern Trivimi Velliste. Ambassaden kommer att ordna en mottagning på Estlands nationaldag den 24 februari i den återlämnade byggnaden.

SAMLINGSPARTIET
är fortfarande störst bland de estniska partierna, om man får tro de senaste opinionsundersökningarna. Där har samlingspartiet under ledning av förre premiärministern Tiit Vähi 16 %, medan regeringspartiet fosterlandet har stöd av 8 % liksom centerpartiet under ledning av förre premiärministern Edgar Savisaar. Utöver dessa partier har rojalistiska partiet och landsbygdsförbundet 5 % var och skulle tillsammans med de tidigare partierna bli de enda i parlamentet. Därutöver finns ett stort antal mindre partier.

USA:s FÖRRE
utrikesminister Henry Kissinger har lämnat styrelsen för Baltiska institutet för strategiska studier BASIS i protest mot att en annan styrelseledamot, miljardären och esten Harry Männil har anklagats för krigsförbrytelser. Männil valde i det läget att också själv lämna institutets styrelse för att inte vålla några problem för institutet. Samtidigt har han vänt sig till de estniska myndigheterna med en begäran om hjälp att utreda de anklagelser som har riktats mot honom från framför allt Simon Wisenthalcentret i Österrike.

Sida 3

23 – 26 JUNI
ordnar estlandssvenskarna minnesdagar med anledning av att det har gått 50 år sedan de lämnade sina estniska hembygder. Minnesdagarna äger rum i anslutning till midsommarfirandet och innefattar allehanda kulturella aktiviteter. Många estlandssvenskar, som numera är bosatta i Sverige, väntas delta i firandet.

Sida 2

ESTLAND
har ändrat sina helg- och bemärkelsedagar. Enligt beslut i parlamentet räknas följande dagar som statliga helgdagar: nyårsdagen, nationaldagen 24 februari, långfredagen, påskdagen, 1 maj, segerdagen 23 juni (slaget vid Võnnu 1919), midsommardagen, juldagen och annandag jul. Som statliga bemärkelsedagar räknas: trettondagen, freden i Tartu (2 februari), mors dag, sorgedagen (efter deportationerna den 14 juni 1941), den nya självständighetsdagen den 20 augusti, fars dag och allahelgonsdag.

Juutide ja eestlaste suhted enne ja nüüd

Tallinnas tulid mõni aeg tagasi esmakordselt kokku eestlased ja juudid, et arutada olnut, tänast ning vaagida kõrvuti eksisteerimise väljavaateid edaspidi. Tegemist oli Naumanni fondi toetusel Eestimaa Rahvuste Ühenduse ja kohaliku juudi kogukonna korraldatud seminariga. Osales juudi organisatsioonide esindajaid ka Lätist, Leedust, USA-st ja Iisraelist.

Peamiseks kõneaineks oli juudi kogukonna tegevus a. 1918–40, juudi kultuuriautonoomia. Vaeti ka eestijuudi suhteid nõukogude ajal, kõneldi antisemitismi ilminguist Eestis ja Eesti juutide katastroofist 1941. a., samuti eestlaste ja juutide suhetest rahvusliku sõltumatuse taastamise perioodil 1988–92.

Kuldses raamatus

Juudi kogukonna esimees Eugenia Gurin-Loov toonitas, et Eesti Vabariik andis esimese riigina maailmas juutidele kultuurautonoomia. Selle eest kanti Eesti Jeruusalemma Kuldsesse Raamatusse.

Juutide arv Eestis on alati olnud enam-vähem stabiilne – umbes 3000 ringis, mis näitab õigupoolest juutide turvalisust Eestis.

Asjaolu, et juute polnud Teise maailmasõja eel parlamendis ega valitsuses, ei näita Gurin-Loovi meelest juutide diskrimineerimist.

– Juudi kogukonnad ise ei suutnud tollal oma keskkonnast riigimehi kasvatada. Juudi intelligents kujunes välja alles 30. aastatel, väitis ta.

Traditsiooniliselt olid juudid tegevad kaubanduses, teeninduses ja käsitöös alal.

Õppeasutused

7. veebr. 1924 avati Tallinnas Juudi Gümnaasium, seejärel oma koolid ka Tartus ja Valgas. Tartu ülikoolis õppisid juudid rohkem õigus- ja arsteteaduskonnas.

1934. a. avati Tartu ülikooli filosoofia teaduskonnas Judaica õppetool, mille ülesanne oli õpetajate ettevalmistamine juudi koolidele Eestis.

Samas tegutsesid üle Eesti ka juudi kultuuri- ja heategevusseltsid. 1940. a. juuni andemeil tegutses Eestis kokku 32 juudi organisatsiooni.

Ettepaneku juudi organisatsioonide sulgemiseks tegid juudid ise. Täpsemini kogukonna vasakpoolse orientatsiooniga selts "Licht".

Paljud küüditati

Juunikküditamise ajal deporteeriti juute Eestist protsentuaalselt isegi rohkem kui eestlasi.

Samas oli aga 1941. a. nõukogude võimu organiseeritud hävituspataljonides palju juute. Gurin-Loov seletas asjaolu sellega, et juudid ei näinud teist võimalust võitluseks natsismiga.

Puudutades juutide katastroofi 1941. a., mil natsistid mõrvasid üle 1000 Eesti juudi ja üle 20 000 juudi kogu Euroopast, märkis Gurin-Loov, et Eesti elanikkonda ei suudetud siiski õhutada juutide vastu välja astuma.

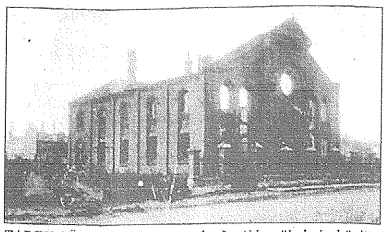
– Eestis ei õnnestunud sakslastel organiseeritada juutide-vastaseid pogromme, ütles ta ja lisas juurde, et ta on ise näinud arhiivimaterjale, kus eestlased on püüdnud pigem juute kaitsta: tollal nõudis see mehisust.

Tõotatud maa

Ajalehe "Hasahar" toimetaja Augustina Gerberi sõnul oli nõukogudeaegne Eesti juutide jaoks lausa tõotatud maa.

Paljud juudid Ukrainast ja Venemaalt said Eestis võimaluse kõrghariduse omandamiseks. Leningradist põgenes Eestisse prof. Juri Lotman ja mitmed teised kultuuritegelased.

Ka perestroika ajal oli Eesti esimene vabariik, kus

TARTU SÜNAGOOGI varemed. Juutide pühakoja hävitasid sakslased, kuid enne seda õnnestus prof. Paul Aristel päästa sünagoogi varad.

loodi juudi kultuuri selts ja hakkas ilmuma seltsi ajaleht "Hasahar". Esimesed poolteist aastat ilmus see kahes keeles (eesti ja vene), nüüd rahapuudusel ainult vene keeles.

Antisemitism

Puudutati ka antisemitismi Eestis. Ajakirja "Aviv" peatoimetaja Elhelm Saks tõi näite, et juudivastaseid väljaandeid on Eestis aeg-ajalt ilmunud, kuigi lühiajaliselt.

Nii ilmus näiteks ajakirja "Kes on juudid" vaid kaks numbrit. Seal kutsuti üles mitte ostma kaupa juutidelt.

Natsismi ärkamise aegne Saksamaa mõjutas oma propagandaga ka Eestit: ilmus ajaleht "Kas meie või juudid". Kaks korda püüti välja anda ka juudivastast raamatut "Siioni tarkade protokollid".

Seda raamatut, mille sisu museas on antisemitide väljamõeldis mõõdunud sajandi lõpust, üritati ka hiljaaegu välja anda, kuid korjati peagi müügilt ja nagu kinnitas Riigikogu liige Lauri Vahtre, toimetatakse selles asjas juba juurdlust.

Põhiseaduse 12. paragrahv keelab rahvusliku vihkamise, vägivalla ja diskrimineerimise õhutamist. Kuid ikka ja jälle ilmub juute solvavaid ja desinformeerivaid artikleid, ütles ajakirja "Aviv" peatoimetaja.

Juutide kaitsjad

Tänuga märgiti ära Tunne Kelamit, Jaan Kaplinskit, Arvo Valtoni ja Peeter Puidet, kes on andnud sellistele kirjutistele vastulöögi. Kuid tõdeti, et riik peaks rohkem hoolitsema selle eest, et poleks avalikke antisemitismi ilminguid.

Oma sõnavõtus märkis juudi kogukonna esimees Gennadi Gramberg, et Laari valitsus püüab sellele rohkem tähelepanu pöörata kui tema eelkäijad.

Vahtre kinnitas, et juudid ei peaks kartma pogromme, vaid Eesti iseseisvuse kaotamist, sest ainult okupeeritud Eestis olid võimalikud sellised katastroofid nagu 1941. a.

– Armastada saab ainult oma rahvast, kuid eesti ja juudi rahvas võivad rahulikult koos eksisteerida, ütles ta.

Seminaril kõlas ka mõte, et just juudi rahvas, kes on enamjaolt nii eesti- kui venekeelsed, võiks aidata lähendada eesti ja vene kogukondi. ("Hommikuleht").

IRINA STELMACH

Rootsi mööblifirma protsessib "Vikeroga"

STOCKHOLM (EPL) Rootsi mööblikontsern "Gomab Gollnik Möbel AB" on pärast esimese hagi tagasiliikkamist esitanud Eesti Tarbijateühistute Keskühistu "Vikero" vastu Tallinna ringkonnakohtusse edasikaebuse, et saada tagasi oma tehnika, mis anti kahe aasta eest "Vikerole" mööbli tootmiseks.

"Vikero" viidab praegu sihilikult aega, sest nad teavad, et jäävad kohtus igal juhul kaotajaks," rääkis "Gomab Möbeli" peadirektor Hans Gollnik. "Vikero" finantsdirektor Joel Sarv väidab aga, et konflikt tuleks lahendada vahekohtuniku abil.

"Kui me oma seadmed ära võtame, ei jää "Vikerole" muud kui vanad ruumid ja mõned mõttetud masinad," kinnitab Gollnik. Sarve sõnutsi püüab "Vikero" leida reserve masinate väljaostmiseks ja on nõus oma võlga rootslaste ees ajapikku kustutama.

Kohus leidis "Gomab Möbeli" esimese hagi puhul, et selle esitamiseks puudus alus. ETK peadirektori Mati Sumbergi sõnul ei ole ETK-l selle vastu midagi, et neid kohtusse kaevataks. "Kui pooled ei jõua omavahelistes vaidlustes kokkuleppeni, on kohtusse minek täiesti loomulik protsess," arvas Sumberg.

Siiski ei ole "Gomab Möbelil" Sumbergi sõnade kohaselt mingit alust ETKd kohtusse kaevata. ETK "Vikero" tahab lihtsalt jätkata "Gomab Möbeliga" sõlmitud liisinglepingut, millega anti "Vikero" kasutusse rootslaste tehnika.

"Vikero" poolt toodetud mööbli kvaliteet oli Gollniki väitel aeg-ajalt madal. Läinud suve hakul teatas ta "Vikero" uuele juhtkonnale, et lõpetab tellimuste esitamise juuli lõpus ning seetõttu hakkas "Vikero" otsima alternatiivseid turustuskanaleid. "Lepingut rootslastega ei rikkunud me niikaua, kui püsisid nende tellimused," väidab "Vikero" finantsdirektor.

Gollniki andmeil aga keeldus "Vikero" uus juhatus mööbunud aasta maikuus tegemast lepingujärgset tellimustööd ja hakkas turgu otsima Soomes ning mujal maailmas. "Vikero" finantsdirektori Sarve sõnutsi oli aga Gollnik eelmise aasta mai ja juuni toodangu eest "Vikerole" võlgu ligi 1,2 miljonit krooni ning lepingus pole sätestatud, mis saab siis, kui tellimus ära kaob.

Suvel langes "Vikero" toodangumaht tugevasti, kuna ei suudetud leida partnereid. Tänaseks on lepingud sõlmitud Rootsi, Saksa ja Vene firmadega. Mööbunud aasta novembrikuus anti toodangut 425000 krooni eest.

Treffoonia album ilmumas

Kodumaal on valmimas album Hugo Traffneri gümnaasiumi 110. aastapäeva puhul, album hõlmab üle 300 lk. Albumi **kohalejõudmisel teatatakse sellest koolivendadele kirja teel.**

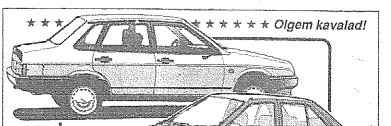
Juubelikutsetel esinev termin "turniir" on tekitanud segadust. Tegelikult on tekkinud traditsioon, et kooli vilistlased aastapäevaga seoses peavad korvpalli turniiri lendude vahel.

Nooremad lennud on sel puhul loomulikult paremas positsioonis...

Korralik 19-a. tütarlaps Eestist otsib AU PAIR'i (lastehoidja) kohta korralikus peres alates juulist 1994 kuni üheks aastaks. Räägib eesti ja inglise keelt. Palume kirjutada:

Koidu 17-13,
EE 3500 Rapla, Eesti.
Tel. +372-48-57343.
Toomas ja Marianne Olli

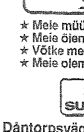
★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ Olgem kavalad!

★ Meie müüme uusi ja pruugitud autosid igat sorti.
★ Meie õiendame kõik ekspordidokumendid.
★ Võtke meiega kontakti.
★ Meie oleme Eesti ekspordi spetsialistid.

SUZUKI Haglund Hellberg bil AB LADA

Däntorpsvägen 3, Jordbro. Tel. 08 - 500 123 40
Avatud: Ärip. 9 - 18, Laup. 10 - 14.

SÅNGFESTIVALEN I TALLINN
9-dagarsresa till Estland
30 juni – 8 juli 1994

Vi är med på Sångfestivalen i Tallinn och besöker även svenskbygderna runt Haapsalu och ön Ösel.
Pris: Från 3990:–
För mer information och anmälan, ring
VÅRGÅRDABUSS AB
Tel. 0322-25590

0322 25590
Vårgårdabuss